

Klima třídy na 2. stupni základní školy

Veronika Sekáčová

Bakalářská práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Veronika Sekáčová
Osobní číslo: H220008
Studijní program: B0111A190011 Sociální pedagogika
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Klima třídy na 2. stupni základní školy

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti klimatu školní třídy, faktorů, které jej ovlivňují a způsobů jeho měření.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ČAPEK, Robert, 2010. Třídní klima a školní klima. Praha: Grada Publihsing, a.s. ISBN 978-80-247-2742-4.
GRECMANOVÁ, Helena, 2008. Klima školy. Olomouc: Hanex. ISBN 978-80-7409-010-3.
CHRÁSKA, Miroslav, 2016. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2. aktualizované. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5326-3.
MAREŠ, Jiří, 2013. Pedagogická psychologie. Praha: Portál, s.r.o., Praha. ISBN 978-80-262-0174-8.
PETLÁK, Erich, 2006. Klima školy a klima třídy. Bratislava: IRIS. ISBN 80-89018-97-1.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Karla Hrbáčková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **23. ledna 2025**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2025**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 23. ledna 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Bakalářská práce Klima třídy na 2. stupni základní školy se zabývá problematikou klimatu školní třídy. Cílem této práce je zjistit, jaké je klima ve třídě a jestli je rozdíl mezi aktuálním a preferovaným klimatem třídy. V teoretické části práce jsou vysvětleny základní pojmy, které s klimatem třídy souvisí, jako je pojem třída, škola, atmosféra nebo prostředí. Dále jsou zde popsáni činitelé, kteří klima třídy ovlivňují, což jsou žáci, učitelé a rodiče. Také jsou zmíněny způsoby měření a přístupy k měření klimatu. V praktické části je popsána analýza klimatu třídy na vybrané základní škole, která byla provedena kvantitativní metodou pomocí dotazníkového šetření. Byl použit standardizovaný dotazník CES. Jsou zde popsány výsledky zjištěných dat, grafy a tabulky.

Klíčová slova: klima třídy, žák, učitel, školní třída, škola, prostředí, atmosféra

ABSTRACT

The bachelor's thesis on classroom climate at the secondary school level addresses the issue of the classroom environment. The aim of this thesis is to determine what the classroom climate is and whether there is a difference between the current and preferred classroom climates. In the theoretical part of the thesis, basic concepts related to classroom climate are explained, such as the concepts of class, school, atmosphere, or environment. Furthermore, the factors that influence the classroom climate, which are students, teachers, and parents, are described. The methods and approaches to measuring the classroom climate are also mentioned.

In the practical part, the analysis of the classroom climate at a selected primary school, which was conducted using a quantitative method through a survey, is described. A standardized CES questionnaire was used. The results of the collected data, graphs, and tables are presented.

The bachelor thesis Classroom climate in the 2nd grade of primary school deals with the issue of classroom climate. The aim of this thesis is to find out what the classroom climate is and if there is a difference between the actual and preferred classroom climate. In the theoretical part of the thesis, the basic concepts that are related to classroom climate are explained, such as the term classroom, school, atmosphere or environment. Furthermore, the factors that influence the classroom climate are described, which are the students, teachers and parents. And the ways of measuring and approaches to measuring climate are also mentioned. The practical part describes the analysis of the classroom climate in the selected

primary school, which was carried out using a quantitative method by means of a questionnaire survey. A standardized CES questionnaire was used. The results of the data collected are described, with graphs and tables.

Keywords: classroom climate, student, teacher, school class, atmosphere, environment

Na tomto místě chci poděkovat Mgr. Karle Hrbáčkové, Ph.D. za vedení této bakalářské práce, za cenné rady a odbornou pomoc, které mi při psaní poskytla. Dále chci poděkovat ředitelce vybrané základní školy za umožnění realizace výzkumu. A také chci poděkovat své rodině, a především svým dětem Elišce a Mii za podporu a trpělivost.

OBSAH

ÚVOD.....	13
I TEORETICKÁ ČÁST	14
1 TŘÍDNÍ KLIMA.....	15
1.1 ŠKOLA.....	15
1.2 ŠKOLNÍ TŘÍDA	16
1.3 KLIMA	20
1.4 KLIMA ŠKOLY.....	20
2 KLIMA ŠKOLNÍ TŘÍDY.....	22
2.1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ KLIMA TŘÍDY	23
2.2 ČINITELÉ OVLIVŇUJÍCÍ KLIMA TŘÍDY	24
2.3 KLIMA VÝUKY.....	29
3 MĚŘENÍ TŘÍDNÍHO KLIMATU	31
3.1 PŘÍSTUPY K MĚŘENÍ KLIMATU	31
3.2 ZPŮSOBY MĚŘENÍ KLIMATU	33
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	36
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	37
4.1 CÍL VÝZKUMU	37
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	37
4.3 POJETÍ VÝZKUMU	38
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	39
4.5 METODA SBĚRU DAT	39
4.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	43
5 ANALÝZA DAT.....	45
5.1 DISKUSE	57
5.2 SHRnutí VÝSLEDKŮ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	62
ZÁVĚR	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	66
SEZNAM TABULEK.....	69
SEZNAM GRAFŮ	70
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	71
SEZNAM PŘÍLOH.....	72

ÚVOD

Téma školního klimatu patří mezi klíčové oblasti zájmu v pedagogické teorii i praxi. Školní třída je nejen místem pro vzdělávání, ale také pro socializaci, budování vztahů a rozvoj klíčových kompetencí, které ovlivňují život žáků i jejich budoucí uplatnění ve společnosti. Klima školní třídy významně ovlivňuje studijní výsledky, ale také emocionální pohodu žáků a jejich vztah ke vzdělávacímu procesu. Celkové trendy naznačují zhoršení školních zkušeností v posledních letech, přičemž se zvyšuje tlak ze strany školy a snižuje úroveň spokojenosti se školou, podpora ze strany učitelů a spolužáků (Badura et al., 2024). Proto je důležité tuto oblast dále zkoumat a hledat způsoby, jak ji zlepšovat.

Cílem této bakalářské práce je analyzovat aktuální a preferované klima školní třídy na 2. stupni základní školy a zaměřit se na rozdíly v jeho vnímání z pohledu pohlaví. Práce se snaží odpovědět na otázky, jak žáci vnímají současné prostředí ve třídě a co by si přáli zlepšit. Zvláštní pozornost je věnována rozdílům mezi pohlavím, které mohou odrážet specifické potřeby dívek a chlapců při utváření optimálního klimatu.

V teoretickou část jsme rozdělili do tří kapitol. V první kapitole jsme se věnovali základním pojmům, které jsou spojeny s klimatem třídy jako jsou škola, školní třída nebo klima. Ve druhé části jsme se zabývali klimatem školní třídy, faktory a činiteli, kteří ovlivňují klima ve třídě a také klimatem výuky, které je neoddělitelnou součástí třídního klimatu. V poslední třetí kapitole jsme popsali přístupy k měření a některé způsoby, kterými se může klima ve třídě zjišťovat.

V praktické části práce jsme se věnovali metodologii výzkumu, kde jsme si stanovili cíl výzkumu, určili jsme výzkumné otázky a popsali použité metody zkoumání. V kapitolách analýza dat a diskuse jsme si na základě zjištěných dat popsali, jaké je ve třídách klima, jaký je rozdíl mezi stávajícím a požadovaným klimatem a také jaké jsou rozdíly ve vnímání aktuálního a preferovaného klimatu z pohledu chlapců a dívek.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 TŘÍDNÍ KLIMA

Klima školní třídy představuje souhrn charakteristik, které ovlivňují atmosféru a fungování třídy jako sociální skupiny. Mezi hlavní faktory, které utvářejí třídní klima, patří vzájemné vztahy mezi žáky, vztah učitele a žáků, pravidla a normy ve třídě, ale i celkové nastavení třídy k výuce a spolupráci. Klima třídy se může projevovat pozitivně, například prostřednictvím podpory, důvěry a přátelské atmosféry, nebo negativně, v podobě konfliktů či nezájmu. Rozlišujeme také aktuální klima, které odráží současný stav ve třídě, a preferované klima, jež vyjadřuje ideální představu žáků nebo učitelů o fungování a atmosféře ve třídě. Pochopení a zkoumání třídního klimatu je důležité, protože má zásadní vliv na vzdělávací proces, motivaci a osobnostní rozvoj žáků.

1.1 Škola

Škola je instituce, jejímž hlavním posláním je vzdělávání a výchova žáků (Grecmanová, 2008). Škola plní pět základních, komplementárních úkolů. Patří mezi ně: naučit žáky dané učivo, vychovat je k tomu, aby se stali hodnotnými a zodpovědnými jedinci, socializovat je pro jejich bezproblémové zapojení do společenského života, připravit je na celoživotní učení a rozvíjet jejich samostatnost k přijetí odpovědnosti za vlastní život (Mareš a Ježek, 2012).

Školu lze považovat za formální organizaci, která má jasně vymezené cíle, pravidla, role, hierarchii, komunikační vzorce a systémy odměňování. Její činnost je ovlivňována rozmanitými zájmy, jako jsou zájmy náboženské, politické, ekonomické a osobní. Různé typy škol zahrnují základní školy, gymnázia, tradiční i alternativní formy vzdělávání. Školy se rovněž člení podle stupně vzdělávání na základní, střední a vysoké školy. Vedle samotného vzdělávání poskytuje škola prostor pro rozvoj sociálních dovedností žáků a jejich zapojení do interakcí s různými věkovými skupinami a komunitami (Grecmanová, 2008).

Mezi základní společenské funkce školy patří socializace a personalizace. Klíčovým prvkem školního prostředí je, jak se v něm cítí nejen žáci, ale také učitelé. Pozitivní přijetí žáků učiteli může přispět k minimalizaci agresivního chování a nejistoty (Grecmanová, 2008).

Škola je zároveň pracovištěm učitelů a místem, kde probíhají specifické výukové procesy. Kromě toho je budovou s pevně daným místním kontextem, která je ovlivňována

nejen geografickými a topografickými podmínkami, ale také širším sociálním prostředím (Grecmanová, 2008).

Mareš (2003) nabízí klasifikaci škol podle různých kritérií:

- **Stupeň vzdělávání:** mateřské, základní, střední, vysoké školy.
- **Zvláštnosti populace:** školy pro děti s postižením, hospitalizované děti či děti vyžadující zvláštní péči.
- **Velikost školy:** malotřídní školy s desítkami žáků, větší školy se stovkami žáků či vysoké školy s tisíci studentů.
- **Situování školy:** školy venkovské, městské, velkoměstské.
- **Homogenita či heterogenita komunity žáků:** školy jazykově, kulturně či nábožensky homogenní nebo naopak rozmanité.
- **Zřizovatel školy:** školy veřejné, soukromé, státní či církevní.
- **Koncepce vzdělávání:** školy tradiční nebo inovativní.
- **Ideologické zaměření:** demokratické, sekularizované, konfesijní nebo totalitní školy.

Význam školy v životě společnosti je zakotven i v právním rámci České republiky. Listina základních práv a svobod, jako součást ústavního pořádku, stanovuje v článku 33, odstavec 1: „Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.“ V České republice je povinná školní docházka 9 let (Listina základních práv a svobod, 1993).

1.2 Školní třída

Třída je pro žáky sekundární skupinou, tou primární je rodina. Je formálně vytvořena školní institucí na určitý čas a její složení není vždy stálé. Pravidla třídy jsou vymezena ve školním řádu a její fungování se řídí rozvrhem. Jsou zde přechodné změny (rozdělení třídy na skupiny v některých předmětech) i trvalé změny (odchod nebo příchod žáků). Je obvykle tvořena žáky přibližně stejného věku, ale složení bývá heterogenní. Žáci se ve třídě často liší nejen vývojovou úrovní (vývoj dívek je rychlejší), studijními výsledky a mimoškolními zájmy (Mareš, 2013). Odlišnost žáků může být ovlivněna i působením vnitřních nebo vnějších vlivů. Mezi vnější vlivy řadíme pohlaví, zdravotní stav, rodinné zázemí, ekonomickou situaci rodiny, fyzický vzhled a také dobu, po kterou je žák členem třídy. Do vnitřních vlivů

řadíme motivaci, sebedůvěru, sebevědomí, adaptabilitu, aktivitu, dovednost a sociální zralost (Lemrová, 2024).

Pedagogický slovník definuje třídu takto: 1. „Skupina žáků stejného věku, kteří jsou společně vyučováni ve škole, základní sociální a organizační jednotka školního vzdělávání. 2.Prostorová jednotka, v níž probíhá vyučování, učebna.“ (Průcha et. al, 2013, s. 317)

Školní třídu chápeme jako skupinu žáků stejného ročníku základní nebo střední školy, kterou má na starosti třídní učitel. Žáci stejné třídy absolvují většinu výuky spolu, jen na některé předměty mohou být rozděleni do menších skupin (cizí jazyk, tělocvik). Každá třída má svou specifickou vnitřní dynamiku a různorodé vztahy a tato specifika označujeme za třídní klima (Kašpárková, 2009).

Z hlediska hodnocení třídního klimatu, můžeme rozdělit třídy podle jejich zaměření (co se ve třídě upřednostňuje) a to na třídy:

Třída zaměřená na výsledky – prvořadě jsou učební výsledky žáků, učitel žáky rozděluje podle toho, jestli je jeho předmět zajímá a na ty, kteří nedosahují požadovaných výsledků. Žáky, které předmět zaujal, učitel chválí, ty druhé spíše usměrňuje a vnucuje jim své metody učení (Petlák, 2006).

Třída zaměřená na spolužití a spolupráci – tady se dbá na spolupráci mezi žáky. Vyučování probíhá v rámci skupinové a kooperativní spolupráce. Učitel dbá na to, aby se žáci ve třídě cítili dobře a přirozeně, vede je k sebehodnocení a k objektivnímu hodnocení. Snaží se žáky motivovat, povzbuzovat k odpovědím, chválí jejich přístup k učení a k plnění zadaných úkolů a tím tak vytvářet příjemné prostředí. Všímá si také vzájemných vztahů mezi žáky ve třídě a reguluje je. Žáky respektuje s kladnými i problémovými stránkami a pokud je potřeba, hledá různá řešení, jak žákům pomoci (Petlák, 2006).

Třída zaměřená na pořádek – V této třídě se od žáků vyžaduje poslušnost, respekt, bezvýhradní splnění úkolů a požadavků, které na ně učitel klade. Učiteli jde především o dobrou reprezentaci jeho činnosti ve třídě. Žák zde není nejdůležitější, hlavní je dojem třídy (Petlák, 2006).

Komunikace ve třídě je jednou z nejdůležitějších složek klimatu. Učitel může příznivě klima ovlivnit různými způsoby komunikace, kdy na své žáky působí tak, aby jejich vzájemné dorozumívání podporovalo pozitivní třídní klima (Čapek, 2010). Komunikace je základní sociální interakcí, kdy komunikujeme s druhými nebo od nich přijímáme zprávy řečí, písmem a také řadou neverbálních signálů. Reagujeme na obecné formy sdělení

týkajících se všech lidí, a které jsou společenského původu (Lašek, 2007). „Komunikace je vzájemná výměna názorů mezi lidmi prostřednictvím jazyka.“ (Lašek, 2007, s. 26).

„Komunikace je prostředek k realizaci (otevření, rozvíjení) mezilidských vztahů ve třídě.“ (Gavora, 2005, s. 26) Je důležitou a nevyhnutelnou podmínkou vyučování a je základním prostředkem realizace výchovy a vzdělávání, které probíhá prostřednictvím verbální a neverbální komunikace mezi žáky a učiteli. Uskutečňuje se jako sled komunikace v jiných institucích. V jiných životních situacích se odlišuje řadou zvláštností, které jsou dané rolemi v komunikaci, cílem komunikace, obsahem a daným prostorem a časem (vyučovací hodina, učebna). Učitel i žáci používají jak ústní, tak i písemné vyjadřování, dále různá gesta, pohyby hlavy, kterými mohou vyjadřovat své myšlenky (Gavora, 2005).

Učitel je ten, kdo řídí komunikaci ve třídě, proto je důležitá jeho vysoká komunikační angažovanost. Učitelova komunikační dovednost se může dělit na **odbornou**, která má vzdělávat, a **sociální**, která má působit vztahově, emotivně, motivačně nebo pozitivně (Čapek, 2010).

Podle Čapka (2010) podporuje suportivní (podporující) klima komunikace:

- přátelská – podporující, bez ironie, je podporována pozitivní zpětnou vazbou učitele, rozvíjí komunikační dovednosti
- nestresující – učitel žáka nepřerušuje a nedokončuje věty, je bez sarkasmu
- svobodná – učitel nechává žákům přiměřený prostor na jejich vyjádření, každý má právo na svůj názor
- korigovaná – má nastavená pravidla, která se dodržují
- vyvážená – nikdo není upřednostňován, každý má prostor na své vyjádření
- zajímavá – komunikace by měla být pro žáky aktivizující, zábavná a podnětná, je důležitý i humor, který stmeluje třídu
- nepovýšená – učitel vede komunikaci ve třídě, ale občas by se měl upozadit a nechat prostor žákům, aby měli více prostoru a osmělili se
- nemanipulující – učitel by se měl vyvarovat citových výlevů svými vlastními pocity a neměl by využívat svou intelektuální převahu
- rovná – učitel by neměl lhát a vymlouvat se, teprve potom může to samé požadovat od svých žáků

Dialog žák – žák

Ve vyučování může nastat situace, kdy učitel nebude iniciátorem komunikace, ale stanou se jím žáci. Učitel může zadat problém, o kterém by žáci měli diskutovat, anebo s problémem můžou přijít sami žáci. Úkolem učitele je vysvětlit organizační pravidla diskuse a potom se stáhnout do pozadí, popřípadě jen usměrňovat diskusi. Následná komunikace se odehrává mezi žáky, kdy většinou vládne uvolněná atmosféra a ve třídě je větší hluk. Žáci diskutují mezi sebou buď volně nebo podle určitého pořadí. Také může být jeden žák vedoucí diskuse a ten ji vede, uděluje slovo a celou debatu moderuje. Na konci pak učitel vše shrne a zhodnotí (Gavora, 2010). „Dialog žák – žák je velmi účinným nástrojem ke zvýšení zájmu žáků o vyučování, k přiblížení obsahu vyučování zájmům žáků. Dává žákům více možností se aktivně projevit, než je k tomu při tradičním frontálním vyučování.“ (Gavora, 2010, s. 94)

Průběh i obsah komunikace mohou ovlivňovat osobnostní rozdíly mezi děvčaty a chlapci. O děvčatech převládá názor, že jsou emocionálně založené a mají kulturní, společenské zájmy a jsou méně sebevědomé než chlapci. Ti jsou více zaměřeni na výkon, mají přírodovědné zájmy a větší sebevědomí oproti dívkám. Chlapci jsou více asertivní a iniciativní, děvčata jsou komfortnější a mají radši zaběhnuté způsoby (Gavora, 2010).

Pravidla školní třídy, a jejich nastavení, jsou velmi důležitá pro vytvoření dobrých vztahů. Pravidla nejsou ničím jiným než uvědoměním si přirozených zákonitostí příčin a následků. V kontextu vztahů a sociálních vazeb ve třídě či škole se jedná o neustálé uvědomování kvality těchto vztahů. Vědomá práce s pravidly a vztahy umožňuje členům skupiny pozitivně ovlivňovat prostředí, ve kterém se nacházejí, a zajišťovat si tak pocit bezpečí. Měla by se vytvořit za přítomnosti žáků. Pokud nebudou vytvořena (nedojde ke zvědomění), vzniknou pravidla spontánní (bez uvědomění). Tato třída potom funguje podle „nepsaných“ pravidel a nemusí docházet k reflexi samotnými žáky nebo pedagogy (Hrouzek et al., 2012).

Pravidla, která se ve třídě vytvářejí by měla upravovat vztahy a měla by jasně definovat, jak se budou žáci k sobě chovat, co mají dělat, pokud jim bude něco nepříjemné, mají zachovávat lidskou důstojnost, respektovat odlišnosti a osobní hranice. Pokud se podaří taková pravidla nastavit, směřuje to k otevřeně komunikující společnosti, kde má každý žák své místo. Nedodržování pravidel vede ke konfliktům, žáci se ve třídě necítí dobře a přináší to dlouhodobé napětí (Hrouzek et al., 2012).

1.3 Klima

Původně byl tento pojem používán v meteorologii, kde znamená dlouhodobě stabilní režim počasí. Na jeho základě vznikl i název vědního oboru klimatologie, který popisuje a vysvětluje změny počasí. Grecmanová uvádí, že klima je všeobecně rozšířený pojem, se kterým se setkáváme ve společenském i přírodním prostředí. Je kvalitou, která z prostředí vyplývá a je ovlivňována zkušenostmi člověka. Za rozhodujícího činitele klimatu považujeme lidského jedince (Grecmanová, 2008).

„Klima je psychosociální fenomén, který vzniká odrazem objektivní reality (prostředí) v subjektivním vnímání, prožívání a hodnocení jeho posuzovatelů. Klima nevzniká samo o sobě, nýbrž se vytváří.“ (Grecmanová 2008, s.9).

„Klima v obecném sociálním smyslu je komplexní strukturou vztahů, v níž vzdělávání i sebevzdělávání má své nezastupitelné místo jako univerzální půda kultivace lidství“ (Pešková, 2003, s.45).

Můžeme rozlišovat různé typy klimatu jako např. sociální klima, organizační klima, klima učitelského sboru, komunikační klima (Kašpárková, 2007). Blíže si rozepíšeme klima školy, vyučovací klima a zejména klima třídy, kterému se budeme věnovat níže v kapitole č.2.

1.4 Klima školy

„Klima školy považujeme za projev jejího prostředí (s ekologickou, demografickou, sociální a kulturní dimenzí), který vnímají, prožívají a hodnotí jeho účastníci (žáci, rodiče, učitelé, školní inspektoři, veřejnost). Klima školy může představovat klima třídy a výuky, klima učitelského sboru, komunikační, organizační či školní klima atd.“ (Grecmanová, 2008, s. 33).

„Zkoumání školního klimatu v evropské tradici znamená nejen zkoumání interpersonálních vztahů učitelů a žáků uvnitř školy a pedagogického procesu, ale i nejširších podmínek jak objektivně, tj. jak působí, tak v reflexi, tj. jak si je žáci, učitelé a v neposlední řadě celá veřejnost uvědomuje“ (Pešková, 2003, s.45).

Klima školy může mít dvě polohy: **otevřenou**, je charakteristická vzájemnou důvěrou pedagogického sboru, spoluprací vedení školy s podřízenými a jasnými, stálými pravidly školy a **uzavřenou**, kdy v pedagogickém sboru panuje nedůvěra, vedení školy je neosobní, nechápe a nepodporuje podřízené (Kašpárková, 2009).

Pozitivní klima školy je charakteristické mezilidskými vztahy ve škole, které jsou kvalitní. Odpovídá struktuře systému školy a jakým způsobem se řídí chod celé školy (Pakosta, 2003).

2 KLIMA ŠKOLNÍ TŘÍDY

Chápeme jej jako subjektivní hodnocení atmosféry třídy i celého školního prostředí, také jak tuto atmosféru všichni aktéři vzdělávacího procesu vnímají a jak se o ní vyjadřují. Klima třídy je proměnlivý, ale spíše dlouhodobý fenomén. Někdo jej může považovat za pozitivní a někdo zase za negativní, záleží na subjektivním vnímání daného jedince (Gabašová a Vosmik, 2019). Klima je v každé třídě jiné a je odlišné i v jednotlivých předmětech, protože jej výrazně ovlivňuje osoba učitele nebo obtížnost učiva (Čapek, 2017). A také klima třídy žáci hodnotí a vnímají odlišně než učitelé, kteří v dané třídě vyučují (Průcha, 2013).

„Třídní klima je souhrn subjektivních hodnocení a sebehodnocení vnímání, prožitků, emocí a vzájemného působení všech účastníků, které v nich jako ve spolutvůrcích a konzumentech vyvolávají edukační i jiné činnosti v daném prostředí“ (Čapek, 2010, s.13).

„Klima školní třídy je dlouhodobý jev (trvajících několik měsíců či let), je typický pro žáky dané třídy a pro ty učitele, kteří v této třídě vyučují. Zahrnuje sociálně-psychologické aspekty, tak jak je spoluvytvářejí, vnímají a hodnotí žáci i učitelé (Mareš, 2013, s. 590).

„Klima třídy se vytváří jak ve výuce, tak o přestávkách, na výletech a při dalších akcích třídy. Také se v klimatu třídy konfrontuje objektivní realita se subjektivním vnímáním a prožíváním žáků“ (Grecmanová, 2008, s. 49).

„Sociálně-psychologická proměnná, kterou tvoří ustálené postupy, prožívání, hodnocení a reagování všech aktérů na to, co se ve třídě odehrálo, právě odehrává nebo má v budoucnu odehrát. K těmto aktérům patří: třída jako celek, skupiny žáků, žák jako jednatel, učitel, skupina učitelů, kteří danou třídu vyučují. Z časového hlediska klima označuje jevy dlouhodobé, typické pro třídu a učitele po měsíce až roky. Liší se od atmosféry třídy, která je jevem krátkodobým, proměnlivějším.“ (Průcha et al., 2009, s. 125)

Nelze přesně určit, kdo je rozhodujícím činitelem třídního klimatu. Podílejí se na něm především žáci dané třídy, skupiny žáků v dané třídě, žáci jako jednotlivci, vyučující učitel a třídní učitel. Dále jej ovlivňují prostředí třídy, atmosféra ve třídě, klima školy a také do jisté míry i rodiče. Na klima třídy a zároveň i na klima školy také působí:

Jasnost cílů – žáci musí vědět a musí mít jasnou představu o tom, co se od nich očekává a vyžaduje. Musí mít jasné cíle, ke kterým škola i třída směřuje. **Požadavky** – souvisí

s jasnými cíli, musí být také přesně stanoveny jak ve výchovné, tak i ve vzdělávací oblasti. **Standardy** – souvisí s požadavky. Jsou vyjádřením a specifikováním cílů a požadavků na žáky. Pokud žák ví přesně, co se od něj vyžaduje, tak ho to motivuje a vede k lepším výsledkům. **Čestnost** – čestné a spravedlivé jednání s žáky. **Spoluúčast** – žáci jsou rádi a oceňují, pokud jsou zapojováni do hodnotících procesů třídy. **Podpora** – žáci jsou motivováni k činnosti, pokud cítí podporu od učitele. **Bezpečí** – bezpečné prostředí je motivující. Žáci se nesmí cítit nějak ohroženi. **Prostředí** – musí být příjemné, žáci zde tráví většinu dne (Petlák, 2006).

Nejčastěji se ve třídě rozlišuje klima **aktuální** – to je klima, které se aktuálně v dané třídě nachází. Aktéři klimatu jej mohou vnímat jako pozitivní nebo negativní a každý jej může vnímat jinak, **preferované klima** – jde o požadované klima každého člena školní třídy (Průcha et al., 2009). Dále **pozitivní klima** – často používaný pojem, vyjadřujeme tím prostředí, ve kterém rádi pracujeme, více si o něm napíšeme níže a **negativní klima** – opak pozitivního, zpravidla hledáme činitele, kteří toto klima vyvolávají (Petlák, 2006).

Pozitivní klima ve třídě ovlivňuje zejména prostředí, ve kterém výuka probíhá. Je vhodné zaměřit se na uspořádání třídy, na její vybavení a výzdobu (Akademie zdravá generace). Žáci každodenně hodnotí klima ve své třídě, které má zásadní vliv na jejich činnost nejen ve škole, ale i mimo ni. V rámci pozitivního klimatu třídy si žáci nejvíce cení absence stresových situací, možnosti seberealizace a pocitu podpory ze strany učitele. Zvláště oceňují, pokud je učitel vůči nim spravedlivý, věnuje se rozvoji jejich osobnosti a poskytuje individuální přístup. Rovněž je pro ně důležité, aby měli jasnou představu o očekáváních, která na ně jsou kladena, a mohli ve třídě prožívat své úspěchy (Petlák, 2006).

Čapek popisuje **suportivní** neboli podporující klima třídy, které se vyznačuje dobrými vzájemnými vztahy, rovnou komunikací, hodnocením žáků, které není deklasující, pozitivním odměňováním a vhodnými, pestrými metodami výuky (Čapek, 2010). „Bez suportivního přístupu by nebylo možné učit klimaticky, bez vhodného klimatu nelze působit suportivně“ (Čapek, 2017).

2.1 Faktory ovlivňující klima třídy

Prostředí je nejobecnější termín, který má široký rozsah a netýká se jen sociálně-psychologických aspektů. Zahrnuje také aspekty: **architektonické** – celkové řešení učebny, úroveň jejího vybavení, rozmístění a tvar nábytku, její variabilita, **hygienické** – osvětlení, vytápění, větrání, **ergonomické** – vhodnost školního nábytku pro soustředěnou práci,

uspořádání pracovního místa pro učitele, žáka, rozmístění ovládacích a sdělovacích prvků v učebně, **akustické** – úroveň šumu a hluku, dozvuk, odraz zvuku, **technické** – možnost osvětlení, zatemnění, ozvučení, klimatizace, vybavení třídy interaktivní tabulí, počítači atd. a **estetické** – barevnost stěn, tabule a výzdoba učebny (Čapek, 2010).

Prostředí třídy by mělo být příjemné, čisté, podnětné a pedagogizující. Ve třídě by neměly chybět produkty dětské práce, výkresy, myšlenkové mapy, trojrozměrné objekty, prezentace, výukové koláže, nejlépe s aktuálně probíraným učivem. Suportivní (podporující) klima podporuje nejen vhodné prostředí, ale také snaha o jeho interaktivnost. Ta spočívá ve dvou rovinách: **Vzdělávací** – se týká nejen pedagogizace, ale také umístěním různých instrumentů jako je např. schránka důvěry, vyvěšením společně dohodnutých pravidel, prezentací, referátů ze společných akcí třídy apod. a dále také v dostupnosti kancelářských potřeb jako je sešívačka, děrovačka nebo kancelářské sponky, **Hodnotová** – vede žáky ke starostlivosti a péči o prostředí své třídy, k udržování pořádku a čistoty, šetrnému zacházení nábytkem a vybavením třídy. (Čapek, 2010)

Atmosféra má oproti prostředí úzký rozsah. Je proměnlivá a má krátkodobé trvání. Může se měnit během vyučovacího dne nebo i během vyučovací hodiny. Atmosféra ve třídě se může měnit s vyučovacím předmětem nebo vyučujícím učitelem, podle jeho oblíbenosti. Mění se během zkoušení, písemek, o přestávkách. Ovlivňuje ji také náročnost zadané práce, nálada žáků, přístup učitele nebo jakákoli mimořádná událost – suplování, zrušení výuky apod. (Čapek, 2010).

2.2 Činitelé ovlivňující klima třídy

Mezi hlavní činitele, kteří mají vliv na klima ve třídě řadíme učitele, hlavně třídní učitele, žáky a také rodiče.

„**Učitelé** patří k významným osobám v životě a vývoji dětí a mladistvých.“ (Čáp a Mareš, 2001). Svým záměrným výchovným působením může učitel na žáky působit silně, příznivě, nebo nepříznivě, také je ovlivňuje svou komunikací, interakcí, svým vztahem k žákům a svou osobností. Společnost od učitele očekává, že bude žáky **vzdělávat**, tzn., že jim bude zprostředkovávat dovednosti, vědomosti, činnosti určitého vědního, technického nebo uměleckého oboru a že je bude **vychovávat**, tzn. rozvíjet zájmy, schopnosti, charakter, postoje na základě poznání žáků (Čáp a Mareš, 2001).

Zvláštní funkci má **třídní učitel**, jehož osobnost má výrazný vliv na klima třídy, a který svým působením utváří obecný rámec života dané třídy (Rybičková, 2003). Právě ten má ve své třídě vynaložit největší úsilí, poznat žáky, vědět, jak na ně působit, jak s nimi jednat, rozvíjet jejich schopnosti. Měl by vědět, kdy je má povzbudit a kdy je zpomalit. Měl by být obhájce svých žáků, má je motivovat, být jím sociálním vzorem a důležitou dospělou osobou v jejich životě (Čapek, 2010). „Třídní učitel je koordinačním a integračním činitelem s řadou závažných výchovných úkolů ve vztahu k žákům své třídy, k jejich rodičům, k ostatním učitelům školy, k jejímu vedení a za jistých okolností také k širší veřejnosti. V této souvislosti se stává třídní učitel výchovným subjektem, který disponuje značnými možnostmi pro ovlivňování zdravého duševního, tělesného a sociálního vývoje jednotlivých žáků a školní třídy“ (Krátká, 2006 cit. podle Čapek, 2010, s.17). Přestože má možnost žáky pozorovat při hodinách výuky, sledovat jejich vzájemné vztahy, role ve třídě a může si tak částečně vytvořit představu o třídním klimatu, nedokáže úplně proniknout do oblasti vzájemných vztahů mezi žáky, které se utváří převážně mimo vyučování. Proto může být názor učitele a žáků na klima ve třídě rozdílný (Rybičková, 2003).

Třídní učitel svá pozorování často porovnává se svými zkušenostmi a svými názory, které mohou výrazně lišit od názorů žáků (Rybičková, 2003). Žáci i rodiče nejvíce oceňují u třídního učitele upřímnost, spravedlnost, přátelskost, dovednost vytvořit příjemnou atmosféru ve třídě a který dokáže hodně naučit (Čáp a Mareš, 2001).

Učitelé svým přístupem ovlivňují klima třídy a klima vyučování. Může vytvořit dobré klima i ve špatné škole, ve sborovně, kde jsou vyhořelí nebo nekompetentní kolegové (Mareš, 2017). Ve třídě může učitel vytvořit příjemné prostředí a tím ovlivnit její klima. Má šest nejdůležitějších činností a pokud v nich správně pracuje, vytvoří tak výborné pracovní podmínky a podporující klima. Jsou to (Čapek, 2017, s. 12):

- 1) Jak v dané třídě učí, jaké používá aktivity, výukové metody a formy práce
- 2) Jak v dané třídě hodnotí, včetně klasifikace
- 3) Jak ve třídě odměňuje a trestá
- 4) Jak vypadá vzájemná komunikace v dané třídě
- 5) Jak umožňuje žákům se na dění ve třídě (včetně výuky) podílet
- 6) Pravidla – jaká jsou, jak jsou respektována a jakým způsobem je učitel podporuje a vymáhá

Petlák rozlišuje několik typů učitelů: **Hypermotorický učitel** – přehnaná aktivita, nepokoj, neustálé hledání něčeho, nevyrovnanost. **Vnitřně napjatý učitel** – neustále se kontroluje, je ve střehu, jestli dosáhne požadovaných výsledků, jestli plní výchovné cíle. **Úzkostlivý učitel** – svou úzkostlivost a nejistotu přenáší na žáky, ti se pak obávají chyb a jsou nejistí. **Agresivní učitel** – nepřiměřeně náročný, má neúměrné požadavky na vědomosti a práci žáků, tento typ učitele by ve škole neměl být, protože strach ve škole má mimořádně negativní vliv na učební a výchovnou činnost žáků. **Vnitřně nepřítomný učitel** – je myšlenkami jinde, sice je v třídě a s žáky pracuje, ale myšlenkami je daleko od nich. **Nepřipravený, nepozorný učitel** – nemůže dosahovat požadovaných výsledků, protože není řádně připraven na výuku a výchovně vzdělávací proces, není pozorný k dění ve třídě, je soustředěný jen na zvládnutí průběhu výuky. **Učitel upřednostňující výkon** – žene se od vyučovacího cíle k vyučujícímu cíli, pod vidinou cíle často opomíjí důkladné osvojení učiva žáky a jeho řádné zafixování a využití v různých situacích. **Přetažený učitel** – neustále si stěžuje, že má mnoho práce a nestíhá, ale příčinou je špatná organizace práce a nerozlišování podstatných věcí od těch nepodstatných (Petlák 2006, s. 38-39).

Osobnost učitele a jeho kompetence. Zatím nebylo prokázáno, že by vlastnosti učitele měly vliv na afektivní výsledky žáků. Kalhous (2003, s. 129) tvrdí, že „pro úspěšnost výuky nezáleží tolik na tom, jaké vlastnosti učitel má, ale spíše na tom, co učitel fakticky dělá a jak to dělá.“ Souhlasíme s Čápem a Marešem (2001), kteří naopak uvádějí, že „postoj k žáků k učiteli a k učení a výsledky pedagogického působení závisí především na vlastnostech osobnosti učitele, na jeho postoji k žákům, na humánním vztahu učitele k dětem a mladistvým. Na dalším místě jsou učitelovy didaktické dovednosti a jeho odbornost.“ (Čáp a Mareš, 2001, s. 266).

Profesní kompetence učitele lze popsat jako soubor určitých dovedností učitele a skládá se z dílčích a speciálních kompetencí. Jsou to tyto složky – „kompetence odborně předmětové, kompetence psychodidaktické, komunikativní, organizační a řídicí, diagnostická a intervenční, poradenská a konzultativní a kompetence reflexe vlastní činnosti.“ (Spilková, 1996 cit. podle Kalhous, 2003, s. 130).

Žáci ovlivňují klima třídy svým přístupem k plnění povinností a požadavků. Ne každý žák totiž akceptuje požadavky učitele (Petlák, 2006). Také věk žáků má vliv na přístup a vztahy ve třídě, jak mezi žáky, tak i k učitelům. U mladších dětí závisí struktura třídy a vztahy mezi žáky na učiteli, který je pro ně autoritou, na jeho postoji k žákům, jak a kdy je chválí a naopak. V období puberty s rozvojem osobnosti dochází k posunu ve vývoji třídy.

Žáci mají potřebu zachovat pravidla, vytvářet rovnocenné vztahy mezi vrstevníky, chtějí, aby je dospělý člověk respektoval a zároveň se od nich chtějí odpoutat. Ve třídě se tvoří neformální skupinky, dvojce, party a tím pak není třída tak soudržná. Její vývoj ovlivňuje i individualizace osobnosti, svébytnosti a svéráznosti jednotlivých žáků. Záleží pak na učiteli, jestli dokáže využít svých schopností a přirozené autority při formování třídy. V postpubertálním období, což je starší školní věk, je vývoj třídy jako skupiny na vrcholu. Žáci jsou emancipovanější, mají větší potřebu autonomie, nezávislosti a sebeprosazování. Rozvíjí se jejich logické myšlení, dokážou více rozeznat učitelovy nedostatky, jak odborné, tak i lidské. Více se prohlubují vztahy mezi žáky, jsou provázanější, soudržnost mezi nimi je větší, dokážou se jako třída spojit a jako kolektiv vystoupit např. proti učiteli (Čapek, 2010).

Období pubescence je věk plný neklidu, proměny těla i duše. Jedinec se přetváří do jiné podoby, nejen fyzické, ale také se začíná vzpouzet autoritám, vnikají konflikty mezi jedincem a učiteli, rodiči. Hledá svou sociální podobu ve vztazích s lidmi. Tuto proměnu provází změny nálad, názorů a tužeb. Také je zde velký rozdíl v osobním rozvoji dívek a chlapců. Některé rozdíly jsou důsledkem odlišností v sociálním postavení, ve výchovných přístupech a v mimoděčných postojích. Dívky oproti chlapcům uvádějí méně svých pozitivních vlastností a více těch negativních (Helus, 2004).

Rodiče se sice nepovažují za přímého tvůrce klimatu ve třídě, ale velmi do něj zasahují. Rodiče vznášejí své názory, připomínky a jejich požadavky bývají často oprávněné (Čapek, 2010).

Podle Petláka (2006) rodiče především požadují a očekávají pro své děti:

- Spravedlnost, aby děti neměly pocit křivdy, že jsou pro učitele nesympatičtí
- Aby bylo jejich dítě podporované ve vzdělávání
- Pomoc a vstřícnost od učitele při řešení otázek souvisejících se vzděláním nebo chováním žáka
- Zodpovědný a individuální přístup k jejich dítěti
- Zodpovědné a objektivní hodnocení žáka, ochotu učitele vysvětlit své přístupy k žákovi a popřípadě i vysvětlení učitelových intervencí
- Vysokou kvalifikaci učitele a využívání jeho didaktických i ostatních kompetencí

- Zajímají se o didaktické aspekty vyučování a také o emocionální stránku výuky
- Mají zájem o neformální spolupráci s rodiči (Petlák, 2006, s. 68)

Rodiče můžou ovlivnit klima ve třídě přes své dítě negativním způsobem, např.:

- Svými ambicemi – přehnaný důraz na přípravu, na plnění úkolů, snaží se formovat dítě k obrazu svému
- Pokud špatně mluví o učiteli, o škole nebo třídě
- Když přenáší své nepodložené obavy na dítě – obavy ze šikany
- Oblečením, které svému dítěti dávají – děti ve třídě to hodnotí, jak pozitivně, tak negativně
- Nepřímo ovlivňují vztahy ve třídě – pokud si dítě neví rady se vztahy (kamarádstvím), často si chodí pro radu k rodičům, zejména mladší děti. Jejich rada může být špatná a tím se pak vztahy zhorší. Nebo přikazováním, s kým se má jejich dítě bavit a s kým ne.
- Problémy v rodině mohou vést ke zhoršení prospěchu, nezájmu a k neangažovanosti ve třídě

Obecně rodiče respektují školu i učitele a jejich odbornost. Je však velmi důležité, aby škola s rodiči komunikovala a spolupracovala. Pokud nefunguje normální kontakt s rodiči a jejich průběžné informování, mohlo by docházet k situacím, kdy rodiče budou do školy docházet jen na pozvání „na kobereček“. Rodičům také nebudeme jen předávat informace o prohřešcích a problémech. Je potřeba je informovat především o vzdělávání a výchově jejich dětí a snažit se o spolupráci školy a rodičů. Pro zlepšení komunikace a spolupráce lze doporučit (Čapek, 2013, s. 18-19):

Profesionalitu – učitel je považován za odborníka, který vede na vysoké úrovni vzdělávání, předává dětem poznatky moderními metodami, který je motivuje a aktivizuje. Děti jsou díky tomu ve škole spokojené, rády se vzdělávají a tyto postoje pak předávají rodičům. Ti pak učitele respektují a mají o něm dobré mínění, což usnadňuje jejich vzájemný kontakt. Profesionalita učitele se projevuje i zapojováním rodičů do života třídy, přičemž iniciativa je na něm. Učitel rodičům vysvětlí možnosti jejich zapojení do výuky, aktivit, upřesní pravidla, práva a povinnosti rodičů (Čapek, 2013).

Vhodnou komunikaci s rodičem – významným prvkem je opět profesionální přístup k předávání poznatků o žákovi. Komunikace by měla být vedena oboustranně pro dobro daného dítěte a obě strany by se měly snažit o vzájemnou spolupráci. Učitel se zajímá o zázemí dětí ve třídě a rodiče chtějí vědět, co se jejich dítě ve škole naučí. Učitel rodiče informuje nejen o známkách, ale měl by mít připraveny své poznámky, výtvary žáků, sociometrická měření, měření klimatu ve třídě, pokud je u žáka zlepšení, tak na to poukázat. Vytvoří tak ucelený obrázek o žákovi, který může rodičům později pomoci s výběrem dalšího studia. Předávání informací by mělo být plynulé a oboustranné (Čapek, 2013).

Optimismus a pozitivní postoj – Komunikace s rodiči by se měla vést v optimistickém duchu, v dobré víře a v pozitivním vztahu k žákovi. Rodiče potřebují mít jistotu, že učitel to s jejich dětmi myslí dobře. Komunikace by měla probíhat v klidném, nestresujícím prostředí. Učitelův poněkud neformální postoj může pomoci rodičům mluvit i o možných problémech, které by dítě mohlo mít doma. Učitel by pak mohl sám naznačit, co by dítěti mohlo pomoci při přípravě a na co by se měli rodiče zaměřit (Čapek, 2013).

Vstřícnost – Učiteli jde o spolupráci s rodiči a k tomu je potřeba chápat individuální rodinné problémy, nabízet pomoc při řešení studijních problémů dítěte, být s rodiči v kontaktu a předávat jim aktuální informace o záležitostech, které je potřeba řešit. Jde o vzájemnou spolupráci učitele a rodičů týkající se vzdělání žáka a informací z jeho rodinného prostředí. Třídní učitel by měl mít dostatek informací o tom, jestli má žák vhodné podmínky pro studium, zda má dostatek času a klidu na přípravu a jestli se mu rodiče dostatečně věnují. Učitel by měl být ochotný rodičům poskytnout informace i po skončení své pracovní doby, kdy rodiče často teprve přicházejí z práce (Čapek, 2013).

2.3 Klima výuky

„Klima výuky a klima třídy od sebe nelze oddělit. Klima třídy ovlivňuje klima výuky a naopak.“ (Petlák, 2006, s. 29). Je charakteristické pro konkrétní vyučující předmět a pro konkrétního učitele, který předmět vyučuje. Učitel jej ovlivňuje svým přístupem a způsobem, jakým předává žákům dané informace. Také velmi důležitou roli v klimatu výuky hrají vztahy mezi učitelem a žáky a mezi žáky navzájem. Dá se tak říct, že každý vyučovací předmět má své specifické vyučovací klima (Petlák, 2006). K důležitým znakům klimatu výuky patří to, jestli je výuka více orientovaná na žáka, nebo na učitele, zda je více dominující, nebo integrující, dále jestli je více zaměřená na vedení, řízení, nebo sociální integraci, a také jestli žáci prožívají tlak na výkon a jaké intenzity (mnoho úkolů),

konkurenční tlak (soutěž o lepší známku), anonymitu a zda se zajímají o skupinu spolužáků a o spolupráci s ostatními žáky. Klima výuky je jevem, který tvoří řada více či méně odlišných znaků a obsahuje následující elementy (Grecmanová, 2008, s. 48):

- Klima výuky vyplňuje především životní prostor žáků, ve kterém dochází k určitému jednání
- Klima výuky se studuje kvůli jeho důsledkům především na žáky
- Znaky klimatu výuky nejsou fixní, ale vyplívají ze situací
- Klima výuky je relativně stálá kvalita. To se týká jak procesu, tak možnosti změn. Stabilita klimatu může být narušena jen většími změnami v učebním prostředí, které ovlivní prožívání žáků
- Na klima výuky má vliv také umístění a vybavení třídy, pomůcky, participace žáků na úpravě třídy, dále také demografické faktory: počet žáků ve třídě, kolik je tam děvčat a kolik chlapců, jejich zájmy, znalosti a také kvality a kompetence učitelů, kteří ve třídě vyučují

Vyučovací klima je do určité míry ovlivněno typem školy. Každá škola má své školní klima, které působí na probíhající vyučování. Špatné vyučovací klima je většinou ve školách, kde je negativní školní klima a naopak, tam kde je dobré školní klima, je i lepší vyučovací klima (Grecmanová, 2003).

3 MĚŘENÍ TŘÍDNÍHO KLIMATU

„Abychom mohli klima ve třídě měřit (a v dalším kroku s ním záměrně pracovat), je třeba si vymezit, definovat, z čeho se skládá“ (Čapek, 2010, s. 93). Co tvoří a ovlivňuje třídní klima jsme si popsali v předchozích kapitolách. Při každém měření je potřeba si uvědomit, jaká jsou jeho omezení a co nám výsledky ukazují. Existují dvě cesty: Zaměříme se na co největší **objektivitu** – snažíme se zjistit daný stav co nejpřesnějším nástrojem a co nejméně současný stav a dění sami ovlivnit. Patří sem např. kamerové záznamy, měření vzdělávacích výstupů apod. **Subjektivní výpovědi zúčastněných** – žáků, učitelů, reprodukují nám své pocity, přání, hodnocení apod. Sem patří dotazníky, rozhovory se žáky a další techniky (Čapek, 2010). Učitel, který si chce zjistit, co se ve třídě děje, použije obě techniky, interpretuje výsledky a doplňuje jedním a upřesňuje druhým (Čapek, 2013).

3.1 Přístupy k měření klimatu

Rozpoznáváme různé přístupy k měření klimatu. Z těchto přístupů si může učitel vybrat nástroje, které mu mohou pomoci poznat klima ve třídě a poté jej pozitivně ovlivňovat (Čapek, 2010).

Sociometrický přístup

Objektem měření je školní třída jako sociální skupina, nikoliv učitel. Při tomto měření se zajímáme o strukturování a restrukturování třídy, vývoj sociálních vztahů, jejich vliv na rozvíjení dispozic žáků. Jako diagnostickou metodu je zde používán sociometricko-ratingový dotazník, zkráceně SORAD. Nezávislou proměnnou je koheze třídy, integrovanost třídy, vzájemné sympatie mezi žáky a vliv žáků ve třídě. Závislou proměnnou je školní úspěšnost žáků, školní výkonnost jednotlivých žáků nebo skupin žáků nebo i celé třídy. Dále chování žáků a chování celé třídy. Toto měření je důležité hlavně pro třídní učitele a ti by ji měli umět používat (Čáp a Mareš, 2001).

Organizačně-sociologický přístup

Objektem je třída jako organizační jednotka, učitel je zde jako řídicí pracovník. Předmětem zkoumání je zde týmová práce v hodině, snižování nejistoty žáků při plnění úkolů. Metodou zkoumání je standardizované pozorování v průběhu pedagogické interakce. Nezávislou proměnnou je šíře používaných vyučovacích postupů, míra delegování pedagogické autority na žáky, prostor na komunikaci mezi spolužáky. Závislou proměnnou je výkonnost třídy, přírůstek žákovských výkonů v konkrétních předmětech (Čáp a Mareš, 2001).

Interakční přístup

Objektem je třída a učitel. Předmětem je vzájemná interakce mezi žáky a učitelem v průběhu vyučovací hodiny. Diagnostickou metodou je standardizované pozorování, dále audiovizuální nahrávky, jejich přepis a rozbor. Nezávisle proměnnou je přímé a nepřímé působení učitele. Závislou proměnnou je výkonnost jednotlivých žáků, postoje žáků a efektivita učitelovy práce. (Čáp a Mareš, 2001).

Pedagogicko – psychologický přístup

Objektem studia je jako u předchozího měření třída a učitel. Předmětem zkoumání je spolupráce žáků ve třídě. Diagnostickou metodou je posuzovací škála Classroom Life Instrument – zkráceně CLI. Nezávisle proměnnou je vzájemná sociální závislost žáků, sociální podpora žáků, žákovské sebepojetí. Závisle proměnnou je zde výkonnost jednotlivých žáků, výkonnost celé třídy, přístup žáků k učivu, žákovské označování příčin případných úspěchů a neúspěchů (Čáp a Mareš, 2001).

Školně–etnografický přístup

Objektem studia je žák, učitelé, celá třída a celkový přirozený život ve škole. Předmětem zkoumání je, jak klima funguje, jak jej vnímají, hodnotí a svými slovy popisují žáci a učitelé. Středem zájmu je sociokulturní konstruování klimatu. Diagnostickou metodou je zúčastněné pozorování, které má dlouhodobý charakter (trvá několik měsíců nebo let). Vedou se rozhovory s žáky i učiteli, které se nahrávají, následně přepisují a pak analyzují. U tohoto typu výzkumu se nedá uvažovat o nezávisle a závisle proměnných, neboť se do výzkumu nevstupuje s předem definovanými proměnnými, s rigorózním výzkumným projektem (Čáp a Mareš, 2001).

Vývojově-psychologický přístup

Předmětem zkoumání je žák jako osobnost a školní třída jako sociální skupina, ve které se žákova osobnost vyvíjí. Pozoruje se ontogeneze žáků v období puberty a prepuberty, nejčastěji v období 5. – 8. třídy školní docházky. Používají se různé diagnostické metody. Nezávisle proměnnou je většinou učitelovo vedení vyučovací hodiny, postupy s jejichž pomocí si učitel zřizuje a udržuje kázeň žáků, individuální přístup k žákům, způsob hodnocení žáků, vzájemné vztahy mezi učiteli a žáky, žákova autoregulace, potřeba seberozvoje a autonomie, morální a konvenční autorita dospělých. Závislou proměnnou je většinou školní neúspěšnost, nezájem žáků o školu, negativní vnitřní motivace pro učení,

žákovo snížené sebepojetí a sebevědomí, naučená bezmocnost a zhoršené mentální zdraví (Čáp a Mareš, 2001).

Sociálněpsychologický a environmentalistický přístup

Objektem studia je školní třída, která je zde brána jako prostředí pro učení, žáci a učitelé, kteří ve třídě vyučují. Předmětem zkoumání je kvalita klimatu, jeho strukturní složky, aktuální i preferovanou podobu klimatu. Diagnostickou metodou jsou posuzovací škály, které vyplní sami účastníci výzkumu. Je zde zachyceno jejich vidění klimatu, jejich postoje, očekávání, názory. Nezávisle proměnnou jsou vztahy mezi aktéry, možnost osobního rozvoje, udržování i změny daného systému. Závisle proměnná je školní výkonnost třídy jako celku i jednotlivců, přístup žáků k učení (Čáp a Mareš, 2001).

3.2 Způsoby měření klimatu

Podle Fräsera je třídní klima determinant edukačního procesu, který má rozhodující vliv na studijní výsledky žáků. Je velmi důležité, aby byl tento determinant zkoumán nejen z hlediska objektivního nezúčastněného pozorování, ale hlavně na základě vnímání určitého klimatu samotnými jeho aktéry (Fraser, 1986 podle Průcha 2002).

Klima můžeme měřit kvalitativní i kvantitativní metodou. „**Kvalitativní metoda** je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založených na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod, rozkrýt a reprezentovat to, co lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“ (Švaříček a Šed'ová 2007, s. 17). „**Kvantitativní metoda** je záměrnou a systematickou činností, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.“ (Chráška 2016, s. 11). Jedná se o dva základní přístupy, které se od sebe liší cílem výzkumu, ve způsobu realizace, volbou metod a vztahem mezi výzkumníkem a zkoumanou osobou (Doulík, 2016).

Mezi nejčastěji používané metody patří dotazník, rozhovor nebo pozorování. Metodu dotazníkového šetření si popíšeme více, protože je to metoda, kterou použijeme pro výzkum v bakalářské práci. **Dotazník** je základní kvantitativní metodou zkoumání, je nejpoužívanější způsob zjišťování údajů a je určen pro získávání hromadných údajů. Respondent je osoba, která dotazník vyplňuje a otázky se označují jako položky. Dobře sestavený dotazník má jasně stanovený cíl, který musí být dostatečně konkrétní a má

promyšlenou strukturu (Gavora, 2010). Mezi jeho klady řadíme to, že je to jedna z nejlevnějších metod (protože se dá předat přes email nebo webové stránky) a je jednoduchý na vyplnění. Jeho zápory jsou možná obtížnost získat respondenty a snadnější vyplnění nepravdivých informací. Dotazník by měl být srozumitelný, přehledný, jednoduchý, graficky upravený a měl by na první pohled upoutat pozornost. Položky by měly být srozumitelné, což je velmi důležité. Respondent by měl chápat položku stejně jako autor (Doulík, 2016). Dotazník je rozdělen na několik částí, a to **vstupní část**, zde jsou informace o cílech, které dotazník sleduje a pokyny k jeho vyplnění, dále je zde **vlastní obsah dotazníku**, který je formulovaný v otázkách a **konec** dotazníku, kde je většinou poděkování za spolupráci (Kašpárková, 2009). Mezi nejznámější dotazníky patří MCI (My Class Inventory), jehož českou verzi upravil Lašek pod názvem Naše třída. Dále dotazník CES (Classroom Environment Scale), který popíšu v praktické části své bakalářské práce, nebo dotazník KLIT (Průcha 2002).

Dalším způsobem, kterým se dá změřit klima třídy je **rozhovor**, který se dá použít jak v kvalitativním, tak i v kvantitativním výzkumu. Je po pozorování další nejčastěji používanou metodou. Rozlišuje se rozhovor: **diagnostický**, kterým zjišťujeme něco nového, **verifikační**, kterým ověřujeme údaje, které jsme získali z jiných zdrojů, a **specializovaný**, který zjišťuje motivaci jednání, postoje, názory a vědomosti. Dále ještě rozlišujeme rozhovor **volný** (spontánní), který je nezaměřený a **řízený** (plánovaný), ten má přesně formulované otázky (Kašpárková, 2009).

Často používaná metoda je i **pozorování**, které je založeno na sledování a následné analýze. Má být záměrné, plánovité, cílevědomé, systematické a řízené. Charakteristické pro pozorování je to, že výzkumník nezasahuje do objektivní reality. Rozlišujeme pozorování *přímé* – výzkumník sám pozoruje, *nepřímé* – pozorování provedly jiné osoby, dále *zúčastněné* – výzkumník je začleněn do pozorované skupiny, *nezúčastněné* – pozoruje se zvenčí, *skryté* – pozorované osoby nevědí, že jsou sledovány, *zjevné* – pozorované osoby vědí, že jsou sledovány, *strukturované* a *nestrukturované*, také pozorování *krátkodobé* – krátký časový úsek, *dlouhodobé* – delší časový úsek, např. i několik let, a poslední je *standardizované* – používají se speciální techniky a *nestandardizované* – pozorování v rámci běžné reality (Skutil, 2011).

A poslední metodou, kterou si stručně popíšeme je **Sociometrie**, která se používá ke zjišťování sociálních vztahů ve skupině. Sociometrický test je základní technikou používanou v sociometrii. Obsahuje položky, kterými členové dané sociální skupiny volí

členy pro určité situace. Volby se dělí na **pozitivní**, kde si volí, s kým by chtěli např. pracovat na projektu a **negativní**, kde volí, s kým by naopak pracovat na projektu nechtěli. Vyhodnocuje se buď maticí nebo sociogramem (Doulík, 2016).

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V praktické části bakalářské práce se budeme věnovat výzkumným cílům, z toho plynoucím výzkumným otázkám a hypotézám. Představíme si výzkumný soubor, metodu výzkumu a její zpracování.

Přestože bylo provedeno již mnoho výzkumů, které se týkají klimatu třídy, je stále velmi důležité se tímto tématem zabývat. Podle výzkumu HBSC – Health Behaviour in School-aged Children (Mezinárodní výzkumná studie o zdraví a životním stylu dětí a školáků), který proběhl v roce 2022, se české děti do školy netěší. Výzkumu se zúčastnilo 246 škol a 14 588 dětí ve věku od 11–15 let (zdravagenerace.cz). Proč se děti netěší do školy? Výuka je nebaví, mají pocit, že jsou na ně kladeny vysoké nároky a neví, jak mají zvládat stres. Výsledky ukázaly, že se zvládáním stresu kvůli školním povinnostem mají problém hlavně dívky (52 %). To ale nejsou jediné důvody toho, proč tomu tak je. Žáci jsou nespokojeni ve třídách. Mají dojem, že se na své spolužáky nemohou spolehnout (studie uvádí, že je to třetina chlapců a dívek), také vztahy žáků a učitelů nejsou hodnoceny nejlépe. Jen polovina žáků uvádí, že svému učiteli důvěřují (zdravagenerace.cz).

Třídní klima má výrazný vliv na výchovné i studijní výsledky žáků. Ovlivňuje také jejich přístup ke vzdělání, má vliv na to, jak se žáci v dané třídě cítí a jak se tam cítí i učitel. Také působí na chování žáků v hodinách i mimo ně a ovlivňuje motivaci žáků k učení se a motivaci učitelů v dané třídě učit. I z tohoto důvodu je důležité se tomuto tématu dále věnovat a provádět další výzkumy (Mareš, 2013).

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, jaké je aktuální a jaké je preferované klima školní třídy na 2. stupni vybrané základní školy. Dále nás bude zajímat, jaké jsou rozdíly ve vnímání klimatu ve třídě mezi děvčaty a chlapci. Chceme také zjistit, jestli existuje rozdíl ve vnímání aktuálního klimatu v závislosti na pohlaví a preferovaného klimatu v závislosti na pohlaví.

4.2 Výzkumné otázky

- 1) Jaké je aktuální a preferované klima třídy vybrané základní školy?
- 2) Jaké jsou rozdíly mezi aktuálním a preferovaným klimatem?

H1: Předpokládáme, že bude mezi aktuálním a preferovaným klimatem třídy existovat rozdíl.

- 3) Jaký je rozdíl ve vnímání preferovaného klimatu v závislosti na pohlaví?

H2: Předpokládáme, že bude existovat rozdíl ve vnímání preferovaného klimatu v závislosti na pohlaví.

- 4) Jaký je rozdíl ve vnímání aktuálního klimatu v závislosti na pohlaví?

H3: Předpokládáme, že bude existovat rozdíl ve vnímání aktuálního klimatu v závislosti na pohlaví.

4.3 Pojetí výzkumu

Za účelem zjištění, jaké je aktuální a preferované klima školní třídy na vybrané základní škole, jsme zvolili kvantitativní formu výzkumu. Chceme zjistit, jaké jsou rozdíly mezi aktuálním a preferovaným klimatem třídy. Zároveň chceme zjistit, jaký je rozdíl ve vnímání aktuálního klimatu třídy v závislosti na pohlaví a ve vnímání preferovaného klimatu třídy v závislosti na pohlaví.

Předpokládáme, že mezi aktuálním a preferovaným klimatem školní třídy existují významné rozdíly. Tento předpoklad vychází z dostupných výzkumů, které ukazují, že žáci se obecně do školy netěší. Podle zprávy *Report školní klima* (2022) se pouze 9 % dětí těší do školy, což odráží potřebu zlepšování školního prostředí (Zdravá generace). Výsledky studie PISA a TALIS ukázaly, že zhoršené klima má vliv na studijní výsledky (Novosák et al., 2022). Porovnání aktuálního a preferovaného klimatu školní třídy nám umožňuje identifikovat, zda se tyto dvě podoby klimatu alespoň částečně shodují (Ježek a Mareš, 2012). Vycházíme z předpokladu, že aktuální klima bude mít jiné výsledky než klima preferované.

Předpokládáme, že vnímání aktuálního i preferovaného klimatu školní třídy se liší v závislosti na pohlaví. Dle mezinárodní studie HBSC dívky obecně vykazují vyšší citlivost na školní prostředí, přičemž kladou větší důraz na organizační a sociální aspekty třídního klimatu než chlapci. Chlapci naopak často vnímají školní prostředí méně kriticky, což může ovlivnit jejich hodnocení (Badura et al., 2024). Čím více je ve vyučování dívek, tím jsou osobní vzájemné vztahy mezi žáky lepší, tím méně je hádek a tím větší je všeobecná angažovanost ve vyučování a spokojenost s vyučováním. Větším počtem dívek ve vyučování jsou pozitivně ovlivněny také disciplína a orientace na úkoly (Walberg a Ahlgren, 1970 podle Grecmanová, 2003). Vycházíme z předpokladu, že bude existovat rozdíl ve vnímání aktuálního a preferovaného klimatu v závislosti na pohlaví.

4.4 Výzkumný soubor

Žáci na 2. stupni základní školy jsou přibližně ve věku od 12–15 let. Toto věkové období je označováno jako **starší školní věk**. Jde o první období dospívání tzv. **pubescence**, které se projevuje změnou prožívání a uvažování a postupným odpoutáváním od rodiny (Vágnerová a Lisá, 2022). V tomto období dochází u dětí k tělesnému dospívání, které je spojeno s pohlavním dospíváním. Mění se jejich zevnějšek, způsob myšlení, jsou už schopni uvažovat hypoteticky. Hormonální změny způsobují změnu prožívání emocí, výkyvy nálad. Starší pubescenti se více vážou na své vrstevníky a odpoutávají se od rodiny. Chtějí se odlišovat od dětí a dospělých změnou stylu, chování a úpravou zevnějšku. Důležitým milníkem je ukončení povinné školní docházky přibližně v 15 letech a jejich další budoucí směřování (Vágnerová a Lisá, 2022, s. 1007).

Pro výzkum jsme zvolili žáky 6. – 9. třídy vybrané základní školy ve Zlínském kraji. Danou školu jsme vybrali záměrně, jelikož vedení školy projevilo zájem provést výzkum klimatu třídy z důvodu dlouhodobého problematického chování žáků ve třídách. Můžeme tedy konstatovat, že výzkumný soubor byl záměrný. Výzkumu se zúčastnilo celkem 67 žáků.

Tabulka 1 Výzkumný soubor

Třída	Děvčata	Chlapci	Celkem žáků
6.	10	6	16
7.	5	6	11
8.	11	8	19
9.	14	7	21
Celkem	40	27	67

(Zdroj: vlastní)

4.5 Metoda sběru dat

Informace budou zjišťovány pomocí dotazníku, který je v pedagogickém výzkumu jedna z nejpoužívanějších metod. Jeho výhodou je rychlý a ekonomický sběr dat od velkého množství respondentů (Chráška, 2016). Za účelem zjištění třídního klimatu jsme použili standardizovaný dotazník **CES – Classroom Environment Scale** (Čapek, 2010), který

je určen pro žáky druhého stupně základní školy a pro žáky středních škol. Má dvě formy, a to aktuální a preferovanou. Obsahuje 24 otázek a 6 proměnných:

1. Angažovanost žáka
2. Vztahy mezi žáky ve třídě
3. Učitelova pomoc a podpora
4. Orientace žáků na úkoly
5. Pořádek a organizovanost
6. Jasnost pravidel

Tabulka 2 Proměnné v aktuální formě dotazníku CES

Proměnná	Číslo položky	Položka
1. Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací	1.	Studenti v naší třídě vkládají do každé činnosti ve škole hodně energie.
	7.	Studenti v naší třídě při hodině rádi sní s otevřenýma očima. R
	13.	Studenti v naší třídě často čekají na zvonění až „padne“. R
	19.	Většina studentů v naší třídě skutečně dává při vyučování pozor na to, co učitelé říkají.
2. Vztahy mezi žáky ve třídě	2.	Studenti v naší třídě jsou mezi sebou velmi rádi v kontaktu.
	8.	Studenti v naší třídě nemají moc chuť se jeden s druhým blíže seznamovat. R
	14.	V naší třídě byla mezi studenty uzavřena řada přátelství.
	20.	Naše třída se snadno nadchne nějakým nápadem, projektem.
3. Učitelova pomoc a podpora	3.	Tento učitel stráví jen málo času povídáním se žáky ve třídě. R
	9.	Tento učitel se o žáky osobně zajímá.
	15.	Tento učitel je více přítelem než autoritou.
	21.	Tento učitel dovede vystoupit z role učitele, když má pomoci studentům.

Proměnná	Číslo položky	Položka
4. Orientace žáků na úkoly	4.	Ve třídě strávíme více času diskutováním o mimoškolních aktivitách než diskusemi o věcech, vztahujících se ke školní práci. R
	10.	V naší třídě je velmi důležité udělat kus práce.
	16.	V naší třídě nemusí studenti moc pracovat.
	22.	Naše třída je spíše společenským prostředím než místem pro učení se něčemu. R
5. Pořádek a organizovanost	5.	Naše třída je velmi dobře organizovaná.
	11.	V naší třídě jsou žáci téměř stále potichu.
	17.	V naší třídě se mohou studenti poflakovat. R
	23.	Naše třída je velmi často hlučná. R
6. Jasnost pravidel	6.	V naší třídě jsou jasná pravidla, která mají studenti dodržovat (v hodině, při zkoušení, v písemkách).
	12.	V naší třídě se často mění pravidla (v hodině, při zkoušení, písemkách). R
	18.	Tento učitel vysvětlí, co se stane, když studenti poruší pravidla hry (v hodině, při zkoušení, písemkách).
	24.	Tento učitel vysvětlí, jaká jsou ve třídě pravidla (v hodině, při zkoušení, písemkách).

(zdroj: vlastní podle Čapek, 2010)

Tabulka 3 Proměnné v preferované formě dotazníku CES

Proměnná	Číslo položky	Položka
1. Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací	1.	Studenti v naší třídě by měli být více zaujati školou, být usilovnější.
	7.	Studenti v naší třídě by měli v hodině více snít s otevřenýma očima. R
	13.	V naší třídě by se neměla práce v hodině tak přehánět, bylo by lepší přechkat hodinu v poklidu až do zazvonění. R
	19.	Většina studentů v naší třídě by měla dávat větší pozor na to, co učitelé říkají.

Proměnná	Číslo položky	Položka
2. Vztahy mezi žáky ve třídě	2.	Kontakty mezi studenty v naší třídě by měli být lepší.
	8.	Studenti v naší třídě by se raději neměli snažit jeden druhého blíže poznat. R
	14.	V naší třídě by mělo být více opravdových přátelství.
	20.	V naší třídě by mělo být snadné nadchnout lidi nějakým nápadem, projektem.
3. Učitelova pomoc a podpora	3.	Tento učitel by měl raději trávit mnohem méně času povídáním se studenty ve třídě. R
	9.	Tento učitel by se měl o studenty více zajímat.
	15.	Tento učitel by měl být více přítelem než autoritou.
	21.	Tento učitel by měl vystoupit z role učitele, když má pomoci studentům.
4. Orientace žáků na úkoly	4.	Ve třídě bychom měli věnovat více času diskutování o mimoškolních aktivitách než diskusím o škole. R
	10.	V naší třídě by mělo být nejdůležitější udělat kus práce.
	16.	V naší třídě by se neměli studenti tak namáhat, tak mnoho pracovat. R
	22.	Naše třída by měla být více společenským prostředím než místem, kde se člověk učí. R
5. Pořádek a organizovanost	5.	Naše třída by měla být daleko lépe organizovaná.
	11.	V naší třídě by měli studenti být mnohem více potichu.
	17.	V naší třídě by klidně prošlo, kdyby se studenti poflakovali, flinkali. R
	23.	Naše třída by měla být hlučnější. R
6. Jasnost pravidel	6.	V naší třídě by měla být jasná pravidla, která mají studenti dodržovat (v hodině, při písemkách, zkoušení).
	12.	V naší třídě by se často a výrazněji měla měnit pravidla (při hodině, zkoušení, písemkách). R
	18.	Tento učitel by měl jasně říci, co se stane, když studenti poruší pravidla (v hodině, při zkoušení, písemkách).

Proměnná	Číslo položky	Položka
	24.	Tento učitel by nám měl vysvětlit, podle jakých pravidel se bude postupovat (v hodině, při zkoušení, písémkách).

(zdroj: vlastní podle Čapek, 2010)

Žáci odpovídají na položky zakroužkováním odpovědi, kdy mají na výběr ze dvou možností ANO a NE. Za každou odpověď ANO jsou 3 body. Za odpověď NE je 1 bod. Nevyplněná nebo chybně vyplněná odpověď je za 2 body. Skóre se získá sečtením získaných bodů u otázek té, které oblasti. V každé oblasti může žák získat min. 4 bodů a maximálně 12 bodů, střed je 8 bodů. U položek, které jsou reverzní (označené R) je bodování opačné (Čapek, 2010). Čím vyšší hodnota, tím je klima posuzováno jako pozitivnější a naopak, čím nižší hodnoty, tím je klima posuzováno jako negativní.

Tabulka 4 Pásma běžných hodnot

Proměnné	Pásmo běžných hodnot
Angažovanost žáka	4,52 – 8,06
Vztahy ve třídě	7,31 – 11,49
Učitelova pomoc a podpora	5,74 – 11,04
Orientace žáků na úkoly	6,52 – 10,8
Pořádek a organizovanost	5,33 – 8,67
Jasnost pravidel	6,16 – 10,94

(zdroj: Lašek, 2007)

4.6 Způsob zpracování dat

U výzkumné otázky VO1 – Jaké je klima třídy, jsme využili popisné statistiky (průměr, směrodatná odchylka). Data jsme zpracovali v programu Excel, kde jsme vytvořili i tabulky.

U výzkumné otázky VO2 – Jaký je rozdíl mezi aktuálním a preferovaným klimatem třídy, jsme použili párový T-test, data jsme zpracovali v programu Statistica. Výsledky jsme převedli do programu Excel, kde jsme následovně vytvořili tabulky a grafy.

U otázek VO3 – Jaký je rozdíl ve vnímání preferovaného klimatu z hlediska pohlaví a VO4 – Jaký je rozdíl ve vnímání aktuálního klimatu z hlediska pohlaví jsme použili T-test

pro nezávislé výběry v programu Statistica. Výsledky jsme opět převedli do programu Excel, kde jsme vytvořili tabulky a grafy.

5 ANALÝZA DAT

V této části práce se budeme věnovat analýze zjištěných dat ze standardizovaného dotazníku CES. Pro přehlednost jsme data uspořádali převážně do tabulek a některé i do grafů.

VO1 Jaké je aktuální a preferované klima třídy vybrané základní školy?

Tabulka 5 Aktuální a preferované klima 6. třídy

6. třída	Aktuální		Preferované	
	AP	SD	AP	SD
Angažovanost žáků	6,19	1,91	8,81	1,76
Vztahy mezi žáky	8,69	2,21	10,94	1,44
Učitelova pomoc a podpora	9,81	1,38	9,75	2,05
Orientace žáků na úkoly	6,88	1,59	7,63	1,63
Pořádek a organizovanost	5,69	1,45	9,75	2,08
Jasnost pravidel	10,25	1,61	9,75	2,21

(Zdroj: vlastní)

Podle tabulky 5 můžeme vyhodnotit aktuální a preferované klima v 6. třídě vybrané základní školy. Z výsledků analýzy vyplývá, že nejlépe žáci hodnotí proměnnou *Jasnost pravidel* $M = 10,25$ ($SD = 1,61$). To nám ukazuje, že žáci znají pravidla třídy. Další lépe hodnocené proměnné jsou *Učitelova pomoc* $M = 9,81$ ($SD = 1,38$) a *Vztahy mezi žáky* $M = 8,69$ ($SD = 2,21$). Tyto výsledky nám ukazují, že žáci mají důvěru ve svého učitele. Vztahy mezi sebou považují za dobré, ale hodnoty směrodatné odchylky ukazují rozptýl v odpovědích. Proměnné *Orientace žáků na úkoly* $M = 6,88$ ($SD = 1,59$) a *Angažovanost žáků* $M = 6,19$ ($SD = 1,91$) mají hodnoty lehce pod průměrem, který má u tohoto dotazníku hodnotu 8. Nejhorší žáci hodnotí *Organizovanost a pořádek ve třídě* $M = 5,69$ ($SD = 1,45$), ale hodnoty se pohybují v pásmu běžných hodnot, které jsou uvedeny v tabulce 4. Z celkových výsledků můžeme usoudit, že klima ve třídě nebude zcela pozitivní, žáci možná neplní dané úkoly, tak jak se po nich požaduje a nemají zájem ve třídě pracovat. Může tam být i snížená kázeň. Naopak vztahy mezi sebou vnímají pozitivně a svému učiteli důvěřují. Také si uvědomují, jaká pravidla jsou ve třídě nastavena.

Co se týká preferovaného klimatu této třídy, tak nejlepší hodnoty má proměnná *Vztahy mezi žáky* $M = 10,94$ ($SD = 1,44$). Z toho vyplývá, že tady by si žáci přáli největší zlepšení. Proměnné *Učitelova pomoc* $M = 9,75$ ($SD = 2,05$), *Pořádek a organizovanost* $M = 9,75$ ($SD = 2,08$) a *Jasnost pravidel* $M = 9,75$ ($SD = 2,21$), mají totožné hodnoty, které se pohybují nad průměrem. Horších hodnot dosáhla proměnná *Angažovanost žáků* $M = 8,81$

(SD = 1,76) a nejhorší hodnoty má proměnná *Orientace žáků na úkoly* $M = 7,63$ (SD = 1,63). Z celkových výsledků preferovaného klimatu této třídy můžeme usoudit, že si žáci přejí zlepšení ve všech proměnných klimatu třídy, nejvíce však chtějí mít ještě o něco lepší vztahy ve třídě, což je pro ně zjevně důležité. Nejméně si přejí změnit angažovanost do školní práce a také orientaci na úkoly.

Tabulka 6 Aktuální a preferované klima 7. třídy

7. třída	Aktuální		Preferované	
	AP	SD	AP	SD
Angažovanost žáků	6,27	2,2	9,27	1,62
Vztahy mezi žáky	10,55	1,29	9,00	1,34
Učitelova pomoc a podpora	6,18	2,6	10,18	1,89
Orientace žáků na úkoly	6,82	1,72	7,27	2,57
Pořádek a organizovanost	6,82	1,25	8,45	2,16
Jasnost pravidel	9,73	3,04	10,00	1,79

(Zdroj: vlastní)

V 7. třídě v aktuálním klimatu žáci nejlépe hodnotí *Vztahy mezi žáky* $M = 10,55$ (SD = 1,29). Další proměnnou, kterou hodnotí lépe je *Jasnost pravidel* $M = 9,73$ (SD = 3,04). Podle výsledku průměru ji žáci hodnotí spíše pozitivně, ale výsledky směrodatné odchylky nám u této proměnné naznačují, že ne všichni žáci ji hodnotili podobně. Z toho můžeme usoudit, že většina žáků pravidla třídy chápe, ale někteří mají problém je pochopit nebo respektovat. Proměnné *Orientace žáků na úkoly* $M = 6,82$ (SD = 1,72) a *Pořádek a organizovanost* $M = 6,82$ (SD = 1,25) mají stejné hodnoty, které jsou spíše podprůměrné. Podobné hodnoty má i *Angažovanost žáků* $M = 6,27$ (SD = 2,2). A nejhůře hodnocenou proměnnou je *Učitelova pomoc a podpora* $M = 6,18$ (SD = 2,6). Z celkových výsledků můžeme usoudit, že žáci sice mezi sebou mají dobré, možná i výborné vztahy a většině z nich jsou jasná pravidla, která jsou ve třídě nastavena, ale nemají zájem se ve třídě angažovat, plnit zadané úkoly a dodržovat pořádek. Ani svému učiteli úplně nedůvěřují. Aktuální klima této třídy bychom hodnotili spíše jako negativní.

V preferovaném klimatu této třídy je nejlépe hodnocenou proměnnou *Učitelova pomoc a podpora* $M = 10,18$ (SD = 2,60). Což nám ukazuje, že žáci by si přáli svému učiteli více věřit a chtěli by i více pomoci z jeho strany. Další lépe hodnocenou proměnnou je *Jasnost pravidel* $M = 10,00$ (SD = 1,79). *Angažovanost žáků* má taky dobré hodnocení $M = 9,27$ (SD = 1,62). Zajímavý výsledek nám ukazuje proměnná *Vztahy mezi žáky* $M = 9,00$

(SD = 1,34). Což jsou nižší hodnoty než v aktuálním klimatu. To nám ukazuje, že tady si žáci nepřejí zlepšení, jsou se svými vztahy spokojeni. Hůře žáci hodnotí *Pořádek a organizovanost* $M = 8,45$ (SD = 2,16) a nejhorší hodnocení má proměnná *Orientace žáků na úkoly* $M = 7,27$ (SD = 2,57), ale výsledky směrodatné odchylky nám ukazují mírný rozptyl v odpovědích. Z celkových výsledků preferovaného klimatu 7. třídy můžeme vydedukovat, že si žáci přejí mít lepší klima ve třídě, ale nejvíce by chtěli zlepšit pomoc a podporu od svého učitele.

Tabulka 7 Aktuální a preferované klima 8. třídy

8. třída	Aktuální		Preferované	
	AP	SD	AP	SD
Angažovanost žáků	7,47	1,74	9,58	2,06
Vztahy mezi žáky	8,11	2,02	9,89	2,05
Učitelova pomoc a podpora	7,47	2,65	9,42	1,8
Orientace žáků na úkoly	8,42	1,54	8,74	2,33
Pořádek a organizovanost	6,32	2,45	9,47	1,78
Jasnost pravidel	8,74	2,68	9,63	1,98

(zdroj: vlastní)

Žáci v 8. třídě v aktuálním klimatu nejlépe hodnotí proměnnou *Jasnost pravidel* $M = 8,74$ (SD = 2,68). Výsledek směrodatné odchylky nám ukazuje mírný rozptyl v odpovědích. Proměnná *Orientace žáků na úkoly* má taky lepší hodnocení, $M = 8,42$ (SD = 1,54). Podobné výsledky má i proměnná *Vztahy mezi žáky* $M = 8,11$ (SD = 2,02). *Angažovanost žáků* $M = 7,47$ (SD = 1,74) a *Učitelova pomoc a podpora* $M = 7,47$ (SD = 2,65) mají stejné hodnoty u AP, ale výsledky směrodatné odchylky u *Učitelovy pomoci* nám ukazují, že ne všichni žáci ji hodnotili podobně. Nejhorší hodnocení má proměnná *Pořádek a organizovanost* $M = 6,32$ (SD = 2,45). Celkově se téměř všechny proměnné pohybují v průměrných hodnotách. Klima v této třídě bychom popsali jako neutrální.

V preferovaném klimatu žáci nejlépe hodnotí *Vztahy mezi žáky* $M = 9,89$ (SD = 2,05). Další proměnné *Jasnost pravidel* $M = 9,63$ (SD = 1,98), *Angažovanost žáků* $M = 9,58$ (SD = 2,06), *Pořádek a organizovanost* $M = 9,47$, SD = 1,98 a *Učitelova pomoc a podpora* $M = 9,42$ (SD = 1,8) dosahují podobných hodnot, které se pohybují kolem průměru. Nejhůře žáci hodnotí proměnnou *Orientace žáků na úkoly* $M = 8,74$ (SD = 2,33). Z celkových výsledků preferovaného klimatu můžeme usoudit, že žáci by chtěli zlepšit klima ve své třídě, nejvíce by se chtěli zlepšit v plnění úkolů.

Tabulka 8 Aktuální a preferované klima 9. třídy

9. třída	Aktuální		Preferované	
	AP	SD	AP	SD
Angažovanost žáků	8,24	1,48	8,19	2,09
Vztahy mezi žáky	8,71	2,03	10,57	1,57
Učitelova pomoc a podpora	9,52	2,11	8,86	2,41
Orientace žáků na úkoly	8,52	1,33	7,24	1,51
Pořádek a organizovanost	7,10	1,73	9,10	1,55
Jasnost pravidel	9,90	2,14	10,00	1,90

(zdroj: vlastní)

V 9. třídě dosahuje v aktuálním klimatu nejlepšího hodnocení proměnná *Jasnost pravidel* $M = 9,9$ ($SD = 2,14$). Kladně žáci také hodnotí *Učitelovu pomoc a podporu* $M = 9,52$ ($SD = 2,11$). Průměrných hodnot dosahují proměnné *Vztahy mezi žáky* $M = 8,71$ ($SD = 2,03$), *Orientace žáků na úkoly* $M = 8,52$ ($SD = 1,33$) a *Angažovanost žáků* $M = 8,24$ ($SD = 1,48$). Nejhuře je hodnocená proměnná *Pořádek a organizovanost* $M = 7,10$ ($SD = 1,73$). Z celkových výsledků můžeme vydedukovat, že žákům jsou jasná pravidla třídy, svému učiteli důvěřují a mají mezi sebou dobré vztahy, ale nejsou tak dobře organizovaní. Klima v této třídě bychom hodnotili jako pozitivní.

V preferovaném klimatu dosáhla nejvyššího hodnocení proměnná *Vztahy mezi žáky* $M = 10,57$ ($SD = 1,57$). Což znamená, že žáci by chtěli mít mezi sebou lepší vztahy. Další proměnnou s vyšším hodnocením je *Jasnost pravidel* $M = 10,00$ ($SD = 1,90$). Proměnné *Učitelova pomoc a podpora* $M = 8,86$ ($SD = 2,41$), *Angažovanost žáků* $M = 8,19$ ($SD = 2,09$) a *Orientace žáků na úkoly* $M = 7,24$ ($SD = 1,51$) mají průměrné hodnocení, z toho *Orientace žáků na úkoly* má nejhorší hodnoty, ale kupodivu jsou tyto hodnoty menší než v aktuálním klimatu. Což znamená, že u těchto proměnných si žáci nepřejí zlepšení. V preferovaném klimatu třídy by si žáci přáli zlepšit vztahy mezi sebou a lépe se organizovat.

VO2 Jaké jsou rozdíly mezi aktuálním a preferovaným klimatem?

Na základě výzkumné otázky jsme stanovili hypotézy:

H1₀: Předpokládáme, že neexistují rozdíly mezi aktuálním a preferovaným klimatem.

H1_A: Předpokládáme, že existují rozdíly ve vnímání aktuálního a preferovaného klimatu.

Tabulka 9 Porovnání aktuálního a preferovaného klimatu třídy

Klima	AP	SD	p
Aktuální	48,45	6,93	p < 0,01**
Preferované	55,42	5,36	

*p < 0,05; **p < 0,01

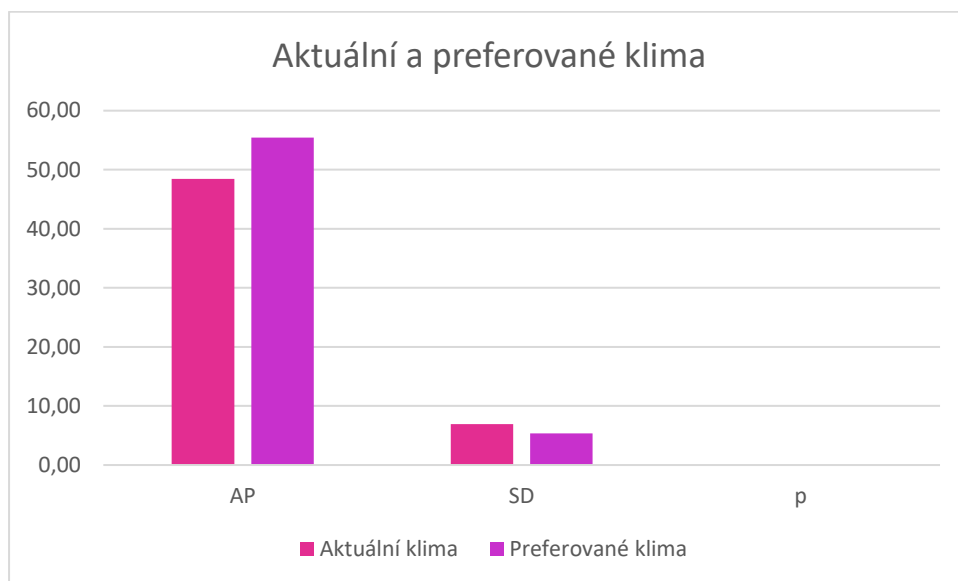
(zdroj: vlastní)

Když se podíváme na hodnoty v tabulce 9 a na graf 1 níže, tak nám ukazují rozdíl mezi aktuálním a preferovaným klimatem třídy. Celkové aktuální klima má $M = 48,45$ ($SD = 6,93$) což může znamenat, že žáci jsou relativně spokojeni s aktuálním klimatem třídy, ale jsou zde nějaké nedostatky, které by chtěli zlepšit. Hodnota směrodatné odchylky nám ukazuje, že žáci odpovídali různě, což značí, že někteří jsou ve třídě více spokojeni a někteří žáci méně.

Preferované klima má hodnoty $M = 55,42$ ($SD = 5,36$), což nám ukazuje, že žáci by si přáli mít lepší klima ve třídě a mají představu, jak by mělo vypadat. Menší rozptyl směrodatné odchylky proti aktuálnímu klimatu nám ukazuje, že žáci jsou více sjednoceni v odpovědích.

Výsledky analýzy nám ukazují, že mezi aktuálním a preferovaným klimatem existuje statisticky významný rozdíl ($p < 0,01$). Můžeme proto vyloučit nulovou hypotézu a potvrdit alternativní hypotézu $H1_A$: Mezi aktuálním a preferovaným klimatem školní třídy existuje statisticky velmi významný rozdíl.

Graf 1 Rozdíl mezi aktuálním a preferovaným klimatem

(zdroj: vlastní)

Tabulka 10 Rozdíly aktuálního a preferovaného klimatu za jednotlivé proměnné

Proměnné	Klima	AP	SD	p
Angažovanost žáka	Aktuální	7,209	1,950	p < 0.01**
	Preferované	8,910	1,975	
Vztahy ve třídě	Aktuální	8,835	2,093	p < 0.01**
	Preferované	10,209	1,754	
Učitelova pomoc a podpora	Aktuální	8,462	2,583	0,016**
	Preferované	9,447	2,091	
Orientace žáků na úkoly	Aktuální	7,820	1,687	0,835
	Preferované	7,761	2,045	
Pořádek a organizovanost	Aktuální	6,492	1,885	p < 0.01**
	Preferované	9,253	1,861	
Jasnost pravidel	Aktuální	9,626	2,385	0,5907
	Preferované	9,835	1,943	

*p < 0,05; **p < 0.01

(zdroj: vlastní)

Výsledky aktuálního a preferovaného klimatu za jednotlivé proměnné mají hodnoty v *Angažovanosti žáků* je aktuální klima $M = 7,21$ a v preferované formě $M = 8,91$. Podle výsledků by si žáci přáli být více zapojení do činností ve třídě. Zjištěné hodnoty nám ukazují statisticky významný rozdíl v angažovanosti žáků ($p < 0,01$).

Proměnná *Vztahy ve třídě* má výsledné hodnoty v aktuálním klimatu $M = 8,84$ v preferované formě $M = 10,21$. Tady nám výsledky také ukazují vyšší hodnotu v preferovaném klimatu. Žáci by si tedy přáli mít lepší vztahy. Výsledky analýzy nám ukazují opět statisticky významný rozdíl, tentokrát ve vztazích mezi žáky ($p < 0,01$).

Učitelova pomoc a podpora je hodnocena v aktuální formě $M = 8,46$, v preferované formě je $M = 9,45$. Jsou zde opět vyšší hodnoty v preferované formě, takže žáci by uvítali větší podporu od učitele. Zjištěné hodnoty nám ukazují další statisticky rozdíl ($p = 0,016$).

U proměnné *Orientace žáků na úkoly* rozdíl v hodnocení mezi aktuálním klimatem $M = 7,82$ a preferovaným klimatem $M = 7,76$ není výrazný, i když aktuální klima má o trochu vyšší hodnoty. Výsledky analýzy nám ukazují, že tato proměnná je nejlépe hodnocená ze všech sledovaných proměnných a nejsou zde statisticky významné rozdíly ($p = 0,835$).

Proměnnou *Pořádek a organizovanost* žáci hodnotili tak, že preferované klima $M = 9,25$ má značně vyšší hodnoty než klima aktuální $M = 6,49$. Z toho nám vyplývá, že žáci by si přáli lepší organizovanost ve třídě. Zjištěné hodnoty nám ukazují statisticky významný rozdíl v této proměnné ($p < 0,01$).

V proměnné *Jasnost pravidel* má preferované klima hodnoty jen mírně vyšší $M = 9,84$ než klima aktuální $M = 9,63$. To nám ukazuje, že žáci znají pravidla třídy a nepotřebují výrazné zlepšení. Výsledky analýzy nám také ukazují, že rozdíl v této proměnné není statistický významný ($p = 0,591$).

VO3 Jaký je rozdíl ve vnímání preferovaného klimatu třídy v závislosti na pohlaví?

Na základě výzkumné otázky jsme stanovili hypotézy:

H₂₀: Předpokládáme, že nebude existovat rozdíl ve vnímání preferovaného klimatu v závislosti na pohlaví.

H_{2A}: Předpokládáme, že bude existovat rozdíl ve vnímání preferovaného klimatu v závislosti na pohlaví.

Tabulka 11 Preferované klima třídy z hlediska pohlaví

Klima	AP Dívky	SD Dívky	AP Chlapci	SD Chlapci	p
Preferované	54,60	5,37	56,63	5,20	0,129

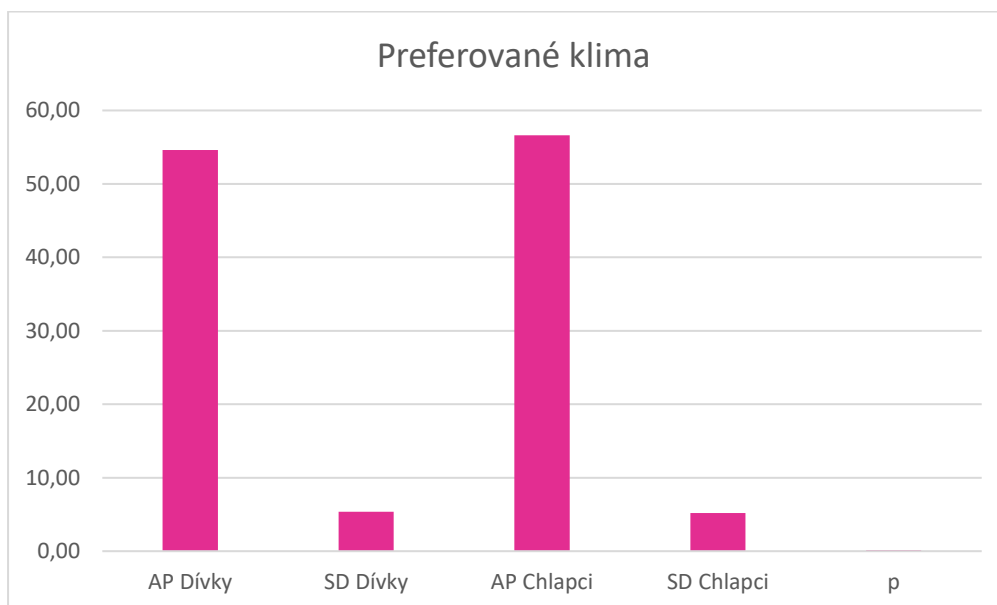
* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

(zdroj: vlastní)

Dívky vnímají preferované klima jako pozitivní $M = 54,60$ ($SD = 5,37$). Mají představu, jak by mělo klima ve třídě vypadat. Výsledek rozptylu odpovědí nám ukazuje mírnou rozdílnost v názorech u dívek. Hodnoty preferovaného klimatu u chlapců jsou $M = 56,63$ ($SD = 5,20$), což nám ukazuje, že chlapci vnímají preferované klima mírně pozitivněji než dívky. Výsledky rozptylu ukazují, že chlapci se v odpovědích více shodnou. Výsledky analýzy ukazují, že rozdíl ve vnímání preferovaného klimatu mezi dívkami a chlapci není statisticky významný ($p = 0,129$). Jinými slovy, i když se průměrné hodnoty liší, rozdíl nelze považovat za tak velký, aby byl z hlediska statistické analýzy podstatný. To ukazuje na shodu mezi oběma pohlavími v tom, jaké prostředí si představují jako ideální.

Hodnota $p > 0,05$ proto můžeme zamítnout alternativní hypotézu H_{2A} a přijímáme nulovou hypotézu H_{20} : Mezi aktuálním a preferovaným klimatem neexistuje statisticky významný rozdíl.

Graf 2 Preferované klima z hlediska pohlaví

(zdroj: vlastní)

Tabulka 12 Preferované klima třídy za jednotlivé proměnné

Proměnná	AP dívký	SD dívký	AP chlapci	SD chlapci	p
Angažovanost žáků	8,55	2,12	9,44	1,62	0,068
Vztahy mezi žáky	10,03	1,73	10,48	1,78	0,299
Učitelova pomoc	9,23	2,17	9,78	1,97	0,291
Orientace žáků na úkoly	7,88	2,22	7,59	1,78	0,583
Pořádek a organizovanost	9,03	1,78	9,59	1,97	0,223
Jasnost pravidel	9,90	1,90	9,74	2,03	0,744

*p < 0,05; **p < 0,01

(zdroj: vlastní)

Podle výsledků v tabulce 11 si porovnáme preferované klima z hlediska pohlaví za jednotlivé oblasti. V *Angažovanosti žáků* jsou hodnoty u dívek $M = 8,55$ ($SD = 2,12$), u chlapců jsou hodnoty $M = 9,44$, ($SD = 1,62$). Z toho vyplývá, že chlapci v preferovaném klimatu očekávají vyšší angažovanost ve třídě než dívky. Vyšší hodnoty rozptylu u dívek nám ukazují, větší rozdílnost v odpovědích oproti chlapcům, kteří jsou v odpovědích jednotnější. Výsledky analýza nám ukazují, že rozdíl mezi chlapci a dívkami v této oblasti není statisticky významný ($p = 0,069$).

Vztahy mezi žáky jsou hodnoceny u dívek $M = 10,03$ ($SD = 1,73$), u chlapců jsou $M = 10,48$, ($SD = 1,78$). To nám ukazuje, že dívky očekávají lepší vztahy ve třídě, ale chlapci je chtějí mít ještě o něco lepší. Hodnoty směrodatné odchylky jsou u obou pohlaví podobné a výrazně se neliší. Podle zjištěných výsledků konstatujeme, že rozdíl mezi dívkami a chlapci v této oblasti není statisticky významný ($p = 0,299$).

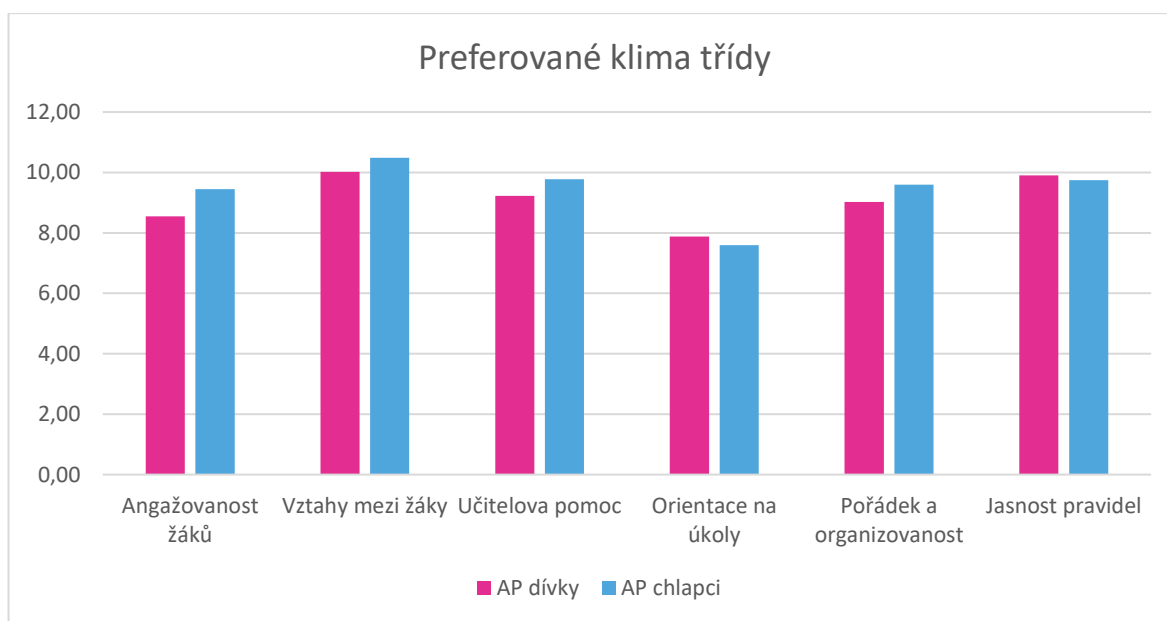
Učitelova pomoc a podpora má hodnoty u dívek $M = 9,23$, ($SD = 2,17$), u chlapců jsou $M = 9,78$, ($SD = 1,97$). Z toho vyplývá, že dívky by si přály více podpory od učitele a chlapci ještě o něco více než dívky. Hodnoty směrodatné odchylky jsou u dívek vyšší než u chlapců, takže dívky se v odpovědích více lišily oproti chlapcům. Hodnoty nám ukazují, že rozdíl mezi dívkami a chlapci v této oblasti není statisticky významný ($p = 0,292$).

Proměnná *Orientace žáků na úkoly* má hodnoty u dívek $M = 7,88$, ($SD = 2,22$), u chlapců $M = 7,59$, ($SD = 1,78$). Tady nám vychází, že dívky by se chtěly více orientovat na úkoly a chlapci jen o něco méně. Hodnoty směrodatné odchylky jsou vyšší u dívek, tudíž se v odpovědích více rozcházel oproti chlapcům. Výsledné hodnoty nám ukazují, že není statisticky významný rozdíl mezi dívkami a chlapci v této oblasti ($p = 0,583$).

Proměnná *Pořádek a organizovanost* má hodnoty u dívek $M = 9,03$ ($SD = 1,78$), u chlapců $M = 9,59$ ($SD = 1,97$). Hodnoty v této oblasti nám říkají, že obě pohlaví chtějí být lépe organizované a více se zaměřit na pořádek ve třídě, ale chlapci opět o něco více než dívky. Hodnoty rozptylu jsou u dívek o něco nižší, tentokrát s více v odpovědích rozcházejí chlapci. Hodnoty nám ukazují, že není statisticky významný rozdíl mezi dívkami a chlapci v této oblasti ($p = 0,2235$).

Jasnost pravidel má hodnoty u dívek $M = 9,90$ ($SD = 1,90$), u chlapců $M = 9,74$ ($SD = 2,03$). Z toho vyplývá, že dívky i chlapci chtějí více poznat pravidla, která jsou ve třídě nastavena, chlapci však o něco více než dívky. Hodnoty rozptylu jsou podobné u obou pohlaví. Hodnota je nejvyšší ze všech sledovaných oblastí a ukazuje nám, že není statisticky významný rozdíl mezi dívkami a chlapci v jasnosti pravidel ($p = 0,7448$).

Graf 3 Rozdíly v preferovaném klimatu třídy v závislosti na pohlaví

(zdroj: vlastní)

VO4 Jaký je rozdíl ve vnímání aktuálního klimatu třídy v závislosti na pohlaví?

Na základě výzkumné otázky jsme stanovili hypotézy:

H3₀: Předpokládáme, že neexistují rozdíly ve vnímání aktuálního klimatu v závislosti na pohlaví.

H3_A: Předpokládáme, že existují rozdíly ve vnímání aktuálního klimatu v závislosti na pohlaví.

Tabulka 13 Aktuální klima třídy z hlediska pohlaví

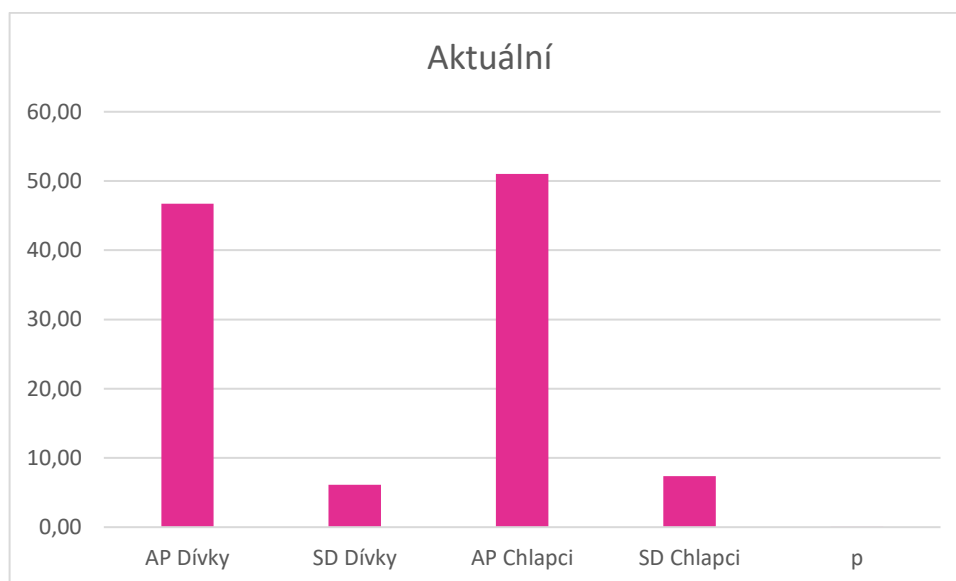
Klima	AP Dívky	SD Dívky	AP Chlapci	SD Chlapci	p
Aktuální	46,73	6,11	51,00	7,39	0,012

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

(zdroj: vlastní)

Dívky hodnotí aktuální klima ve třídě jako uspokojivé $M = 46,73$ ($SD = 6,11$). Hodnota nám ukazuje, že dívky nejsou spokojené s některými oblastmi klimatu třídy. To nám potvrzují výsledky za jednotlivé oblasti, jako je zejména pořádek a organizovanost ve třídě, vztahy ve třídě nebo jasnost pravidel. Výsledky rozptylu nám ukazují, že dívky mají podobné názory na aktuální klima třídy. Chlapci hodnotí aktuální klima mnohem pozitivněji než dívky. Jejich hodnoty $M = 51,00$ ($SD = 7,39$) ukazují, že jsou ve třídě více spokojeni než dívky. To potvrzují výsledky téměř všech jednotlivých oblastí, které hodnotí pozitivněji než dívky. Hodnota rozptylu je vyšší než u dívek, to znamená, že chlapci se více liší v názorech na aktuální klima třídy. Výsledky analýzy nám ukazují, že je statisticky významný rozdíl ve vnímání aktuálního klimatu z hlediska pohlaví ($p = 0,012$). To znamená, že $p < 0,05$ proto přijímáme alternativní hypotézu H_{3A} : Mezi vnímáním aktuálního klimatu z hlediska pohlaví existuje rozdíl a odmítáme nulovou hypotézu H_{30} .

Graf 4 Aktuální klima z hlediska pohlaví

(zdroj: vlastní)

Tabulka 14 Aktuální klima třídy za jednotlivé proměnné

Proměnná	AP dívký	SD dívký	AP chlapci	SD chlapci	p
Angažovanost žáka	7,10	1,93	7,37	2,00	0,581
Vztahy ve třídě	8,40	2,15	9,48	1,87	0,037*
Učitelova pomoc a podpora	8,28	2,74	8,74	2,36	0,474
Orientace žáků na úkoly	7,98	1,62	7,59	1,78	0,367
Pořádek a organizovanost	5,90	1,39	7,37	2,19	0,001**
Jasnost pravidel	9,08	2,47	10,44	2,02	0,020*

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

(zdroj: vlastní)

Proměnná *Angažovanost žáka* má hodnoty u dívek $M = 7,10$, ($SD = 1,93$), u chlapců $M = 7,37$, $SD = 2,00$. Tyto hodnoty nám ukazují nižší angažovanost dívek ve třídě oproti chlapcům, ale rozdíl je nepatrný. Celkově se hodnoty pohybují mírně pod průměrem. Hodnoty rozptylu jsou téměř stejné. Zjištěné hodnoty nám ukazují, že rozdíl mezi dívkami a chlapci není statisticky významný ($p = 0,581$).

U proměnné *Vztahy ve třídě* jsou hodnoty u dívek $M = 8,40$, ($SD = 2,15$), u chlapců jsou $M = 9,48$, $SD = 1,87$. Podle výsledků můžeme usoudit, že dívky hodnotí vztahy ve třídě hůře než chlapci. I podle směrodatné odchylky se dívky více rozcházejí v odpovědích než chlapci. Hodnoty nám ukazují, že se vnímání této oblasti z hlediska pohlaví liší ($p = 0,037$).

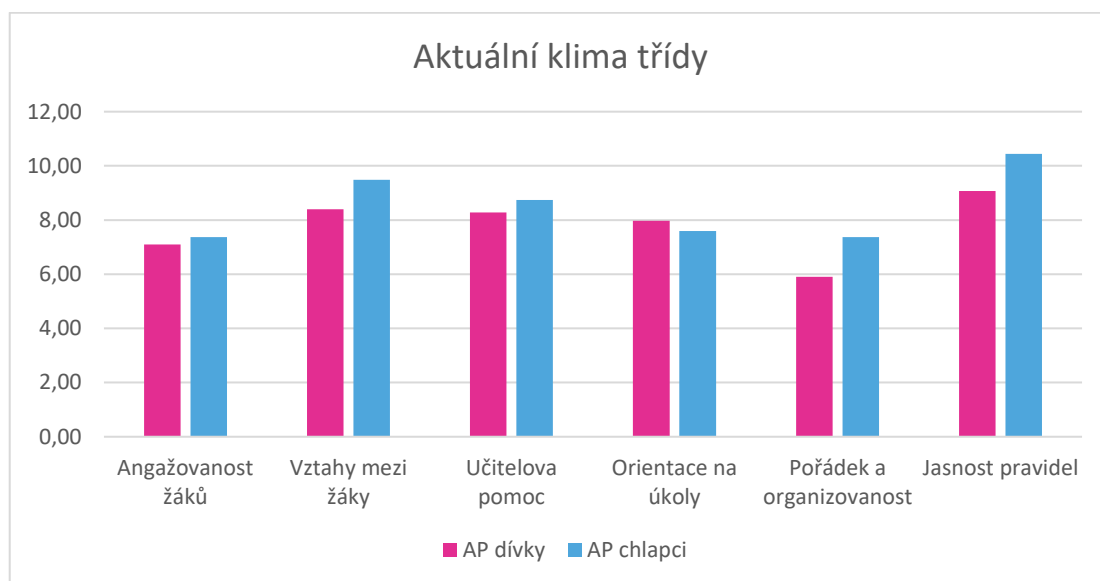
Proměnnou *Učitelova pomoc a podpora* hodnotily dívky $M = 8,28$, ($SD = 2,74$) a chlapci $M = 8,74$, ($SD = 2,36$). Dívky hodnotí pomoc od učitele pozitivně, ale chlapci pomoc hodnotí o něco lépe. Výsledek směrodatné odchylky je u obou pohlaví vyšší, ale dívky měly odpovědi rozptýlenější oproti chlapcům. Analýza výsledku nám ukazuje, že ve vnímání učitelovy pomoci z hlediska pohlaví není statistický rozdíl ($p = 0,47$).

Orientace žáků na úkoly mají hodnoty u dívek $M = 7,98$ ($SD = 1,62$), u chlapců $M = 7,59$, ($SD = 1,78$). Tuto oblast hodnotí obě pohlaví průměrně, ale dívky ji hodnotí o něco lépe než chlapci. Výsledky směrodatné odchylky jsou podobné u obou pohlaví. Zjištěné hodnoty nám ukazují, že není statistický rozdíl mezi chlapci a dívkami ve vnímání této oblasti ($p = 0,367$).

V proměnné *Pořádek a organizovanost* jsou zjištěné hodnoty u dívek $M = 5,90$ ($SD = 2,47$), u chlapců $M = 7,37$ ($SD = 2,19$). Tyto výsledky nám ukazují, že dívky hodnotí pořádek a organizovanost ve třídě velmi nízko a nejhůře ze všech oblastí. Chlapci ji hodnotí pozitivněji s poměrně velký rozdílem. Co se týká směrodatné odchylky i tady mají dívky větší rozptyl v odpovědích oproti chlapcům. Výsledky analýzy nám ukazují, že rozdíl ve vnímání této oblasti mezi dívkami a chlapci je statisticky velmi významný ($p = 0,001$).

V poslední proměnné *Jasnost pravidel* jsou hodnoty u dívek $M = 9,08$, ($SD = 2,47$), u chlapců jsou $M = 10,44$ ($SD = 2,02$). Obě pohlaví hodnotí tuto oblast velmi pozitivně. Má nejvyšší hodnocení ze všech oblastí. Avšak chlapci ji hodnotí lépe než dívky. Výsledky rozptylu ukazují, že dívky mají rozdílnější názory na jasnost pravidel ve třídě než chlapci. Zjištěné hodnoty nám ukazují, že je statistický rozdíl ve vnímání této oblasti z hlediska pohlaví ($p = 0,002$).

Graf 5 Rozdíly v aktuálním klimatu třídy v závislosti na pohlaví

(zdroj: vlastní)

5.1 Diskuse

V této kapitole si blíže vysvětlíme zjištění, která jsme provedli v předchozí kapitole Analýza dat a pokusíme se je srovnat s odbornou literaturou. Limitem této analýzy je fakt, že se jedná o malý výzkumný soubor, který byl vytvořen metodou dostupného výběru. Z takového souboru nelze výsledky zobecňovat. Ze statistického hlediska nemá smysl na takový soubor aplikovat jakékoliv statistické testy. V tomto případě jsme je použili jen pro účely této bakalářské práce.

Data pro zjišťování informací o klimatu školní třídy jsme získali pomocí standardizovaného dotazníku CES (Čapek, 2010). Tady jenom připomeneme vyhodnocování dotazníku, kdy nejnižší hodnota je 4 body, nejvyšší je 12 bodů a střed je 8 bodů. Čím vyšší hodnoty jsou, tím je klima pozitivnější. Klima hodnotili žáci 6. – 9. třídy vybrané ZŠ. Nejprve jsme zjišťovali, jaké je aktuální a jaké je preferované klima v jednotlivých třídách vybrané základní školy. Poté jsme zjišťovali, jaký je rozdíl mezi aktuálním a preferovaným klimatem třídy. Dále jsme zkoumali, jaký je rozdíl ve vnímání preferovaného a aktuálního klimatu z hlediska pohlaví. Nyní si výsledky více popíšeme.

Cílem první otázky bylo zjistit, **jaké je stávající klima třídy a jaké je klima preferované na 2. stupni vybrané ZŠ**. Výsledky si rozepíšeme za jednotlivé třídy.

Žáci 6. třídy nevnímají aktuální klima zcela pozitivně. Co se týká aktuálního klimatu, tak nejméně pozitivně žáci hodnotí *Organizovanost ve třídě*. V preferovaném klimatu dosahuje tato proměnná vysokých hodnot. Jedná se o největší rozdíl mezi proměnnými. To znamená, že žáci by chtěli mít jasnější organizační strukturu ve třídě, kterou teď zřejmě nemají. Další proměnné, které žáci hodnotili nízko, je *Angažovanost žáků* ve třídě a *Orientace žáků na úkoly*. To spolu může souviset, protože pokud žáci nemají potřebu se zapojovat do dění a aktivit ve třídě, může to vést i k nízké organizovanosti a neochotě pracovat na zadaných úkolech. Pro žáky je velmi důležité vypracovávat úkoly a dlouhodobější práce, které mají výzkumný nebo tvořivý charakter, protože se tím může lépe rozvíjet osobnost žáka (Kalhous, 2003). Naopak velmi kladně žáci hodnotili Jasnost pravidel. Velmi zajímavým zjištěním je to, že v preferovaném klimatu tato proměnná dosáhla nižších hodnot než v klimatu aktuálním. To znamená, že pravidla, která jsou ve třídě nastavena, jsou jasná a žáci nemají problém je dodržovat. Další proměnné, které žáci hodnotili výše jsou *Vztahy mezi žáky* a *Učitelova pomoc a podpora*. Z toho můžeme usoudit, že žáci jsou spokojeni s nastavenými pravidly ve třídě, mají mezi sebou dobré vztahy a jsou spokojeni se svým učitelem, kterému důvěřují. V preferovaném klimatu si žáci přejí zlepšení téměř ve všech proměnných, kromě *Jasnosti pravidel* a největší změnu si žáci přejí u proměnné *Pořádek a organizovanost*.

Žáci 7. třídy aktuální klima vnímají také spíše negativně. Nejnižší hodnotili proměnnou *Učitelova pomoc a podpora*, kterou by v preferovaném klimatu chtěli nejvíce zlepšit. U této proměnné je také největší rozdíl mezi aktuálním a preferovaným klimatu. Z toho nám vyplývá, že žáci nemají velkou důvěru ve svého učitele. Studie HBSC uvádí, že asi jen polovina žáků 5. - 9. tříd svému učiteli důvěřují, s čímž souhlasí výsledek v této třídě

(Badura et al., 2024). Další proměnnou, kterou žáci hodnotili podobně je *Angažovanost žáků*. O něco lépe hodnotili *Orientaci žáků na úkoly* a *Pořádek a organizovanost*, které měly shodný výsledek. Jak už jsme popsali výše, tyto proměnné spolu souvisí. Žákům jsou také jasná pravidla, která mají ve třídě nastavena a mají mezi sebou výborné vztahy a je tu také zajímavé zjištění, že hodnota v preferovaném klimatu je nižší než v tom aktuálním. To nám ukazuje, že žáci hodnotí vzájemné vztahy velmi vysoko. Co se týká preferovaného klimatu, žáci by se chtěli více ve třídě angažovat, být více organizovaní, zlepšit se v plnění zadaných úkolů, ale především by chtěli více podpory od učitele.

Žáci 8. třídy vybrané ZŠ vnímají aktuální klima spíše jako neutrální. Téměř všechny proměnné mají hodnoty kolem středních hodnot, jen *Pořádek a organizovanost* má nejnižší hodnocení. *Angažovanost žáků* a *Podpora a pomoc* od učitele mají totožné hodnoty. Lépe žáci hodnotí vzájemné vztahy mezi sebou, ale ve srovnání s ostatními třídami, je tato hodnota nejnižší. Další proměnnou, která má vyšší hodnocení je *Orientace žáků na úkoly* a nejlépe hodnocená je proměnná *Jasnost pravidel*. V preferovaném klimatu si žáci přejí zlepšení ve všech proměnných. Největší rozdíl mezi aktuálním a preferovaným klimatem je v organizovanosti žáků, což nám ukazuje, že žáci se chtějí lépe organizovat, spolupracovat a udržovat si pořádek ve třídě.

9. třída vnímá své aktuální klima spíše jako pozitivní. Téměř všechny proměnné mají hodnocení nad středem, kromě *Organizovanosti a pořádku*. Podobné hodnocení mají *Angažovanost žáků*, *Orientace na úkoly* a *Vzájemné vztahy*, které by ale mohly být lepší vzhledem k hodnocení v preferovaném klimatu. Nejlépe žáci hodnotí *Jasnost pravidel* a *Pomoc a podporu od učitele*. Zajímavým zjištěním v této třídě je, že svému učiteli věří a jsou spokojeni s jeho přístupem, že už nevyžadují zlepšení, protože hodnoty v preferovaném klimatu jsou o něco nižší než v klimatu aktuálním. Preferované klima této třídy je o něco pozitivnější než klima aktuální. Výraznější rozdíly jsou u dvou proměnných, a to vzájemné vztahy a orientace na úkoly, kde jsou hodnoty v aktuálním klimatu nižší než v klimatu preferovaném.

Když si porovnáme výsledky za všechny třídy, tak musíme souhlasit s výzkumem Laška (2007), který zjistil, že žáci si přejí změnit stávající, tedy aktuální klima. Z celkových výsledků nám vyplývá, že žáci cítí nízkou angažovanost do školní práce, která se ale ve vyšších třídách zlepšuje. Což může být dáno lepším přizpůsobením se prostředí ve třídě anebo získáním zkušeností se zapojením se do třídních aktivit.

Jaký je rozdíl mezi aktuálním a preferovaným klimatem školní třídy?

Všeobecně žáci nebývají s aktuálním klimatem třídy zcela spokojeni. Chtějí pracovat v lepším klimatu. Výzkumy nám naznačují, že čím je rozdíl mezi aktuálním a preferovaným klimatem větší, tím hůře se cítí žáci ve třídě a naopak. Čím menší rozdíl je, tím jsou žáci spokojenější (Čáp a Mareš, 2001).

Analýzu jsme zaměřili na porovnání rozdílů aktuálního a preferovaného klimatu školní třídy v šesti oblastech proměnných. Naše výsledky nám ukazují, že rozdílnost mezi aktuálním a preferovaným klimatem je mezi všemi sledovanými proměnnými. Ovšem statistický významný rozdíl je zejména u proměnných *Angažovanost žáka*, *Vzájemné vztahy*, *Pořádek a organizovanost* a *Učitelova pomoc a podpora*. Statisticky nevýznamný rozdíl je u proměnných *Jasnost pravidel* a *Orientace žáků na úkoly*. To nám ukazuje, na co se ve třídě zaměřit, aby klima zlepšilo. Jsou to zejména vztahy, ať už mezi žáky navzájem nebo mezi žáky a učitelem. Podle studie HBSC, nelze opomíjet školní zkušenosti, kde musí zohlednit sociální a vztahové aspekty. V období dospívání má zásadní význam podpora se strany spolužáků a také učitelů, jelikož blízké a pozitivní vztahy se spolužáky a s učiteli jsou považovány na základní složky pozitivního klimatu (Badura et al., 2024)

Když se podíváme na jednotlivé proměnné tak v *Angažovanosti žáků* je aktuální hodnota nižší než preferovaná. Žáci jsou si tedy vědomi své nízké angažovanosti a aktivitě ve třídě a tuto skutečnost chtějí změnit. Aby se zvýšila snaha žáků více se zapojit do výuky, je dát jim možnost volby, protože možnost zvolit si činnost ve výuce žáky motivuje a aktivizuje (Čapek, 2010). V současné době se zdůrazňují významy tzv. aktivizačních nebo participativních metod výuky (Kalhous, 2003).

Vztahy ve třídě žáci hodnotili v aktuální formě i v preferované formě kladně. To souhlasí i se zjištěním mezinárodní studie HBSC, kde se uvádí, že 55 % všech dospívajících ve všech zemích, které zúčastnily výzkumu, uvedlo vysokou podporu ze strany spolužáků (Badura et al., 2024). Žáci jsou tedy spokojeni se vzájemnými vztahy, ale preferují ještě lepší soudržnost.

Podpora ze strany učitele je žáky vnímána pozitivně, ale očekávají ještě větší zapojení a podporu od učitele. Učitel hraje významnou roli v životě a vývoji žáků (Čáp a Mareš, 2001). Proto by měl rozvíjet vlastnosti jako jsou všímavost, schopnost vcítit se do atmosféry třídy, do situace žáků a měl by se umět pohotově a rychle rozhodovat o svém způsobu reagování (Kalhous, 2003).

Orientace žáků na úkoly byla ohodnocena v aktuálním klimatu i v preferovaném klimatu téměř totožně. Tady je zajímavé zjištění, že hodnota v požadovaném klimatu třídy je nižší, i když rozdíl je téměř zanedbatelný. Ke stejnému výsledku došel ve svém výzkumu i Lašek (2007). Zjištěné výsledky se pohybují kolem střední hodnoty (8). To nám ukazuje, že žáci *Orientaci na úkoly* nepovažují za významně důležitou a nemají potřebu se v této oblasti nějak zlepšovat.

U proměnné *Pořádek a organizovanost* je největší rozdíl v naměřených hodnotách. Žáci jsou si vědomi, že jejich třída je neorganizovaná a jsou hluční a neukáznění. Vysoká hodnota v požadovaném klimatu nám ukazuje, že žáci si velmi přejí tuto skutečnost změnit. V této problematice je důležitá organizační schopnost učitele, který by měl dokázat žáky usměrnit, ztišit a vyřešit případné pohybování žáků po třídě během vyučování. Žáci by měli dodržovat určitý řád a pořádek a také daná pravidla chování během výuky (Kalhous, 2003).

Jasnost pravidel je ohodnocena nejlépe, což je v rozporu s předchozí proměnnou Organizovanost a pořádek. Z toho usuzujeme, že žáci sice velmi dobře znají pravidla chování ve třídě, ale během vyučování mají někteří žáci problém je dodržovat.

Jaký je rozdíl ve vnímání preferovaného a aktuálního klimatu v závislosti na pohlaví?

Co se týká hodnocení **preferovaného** klimatu z pohledu pohlaví, došli jsme k zajímavému zjištění. Téměř ve všech sledovaných proměnných hodnotili požadované klima lépe chlapci než dívky, které ohodnotili lépe jen *Orientaci žáků na úkoly* a *Jasnost pravidel*. Rozdíl oproti chlapcům byl ale velmi malý. Vyšší hodnocení těch dvou proměnných můžeme zdůvodnit tím, že dívky bývají většinou pečlivější, co se týká plnění úkolů, jak domácích, tak zadaných během výuky. Také nemívají problém s jasností pravidel, která jsou ve třídě nastavena a ani s jejich dodržováním. V požadovaném klimatu jsme nezjistili žádné statisticky významné rozdíly mezi chlapci a dívkami. Obě pohlaví si přejí mít pozitivnější klima ve třídě.

Výsledky měření **aktuálního** klimatu nám přinesly zjištění, že stávající klima ve třídě vnímají pozitivněji chlapci, což opět považujeme za zajímavé zjištění. Podle zjištění Studie HBSC spokojenost se školou mezi dospívajícími má klesající tendenci, přičemž hlavní pokles byl zaznamenán u dívek (Badura et al., 2024). Dívky ohodnotily lépe jen jednu proměnnou, a to *Orientaci žáků na úkoly*. Rozdíl oproti chlapcům byl ale malý a statisticky nevýznamný. Možné důvody toho, proč dívky tuto proměnnou hodnotí pozitivněji jsme

si vysvětlili v preferovaném klimatu výše. Výzkumy ukazují, že žáci pocítují vyšší tlak školních povinností a také byly zjištěny rostoucí rozdíly mezi pohlavím. Vyšší procento dívek uvedlo, že pocítují vyšší školní tlak na splnění povinností (Badura et al., 2024).

Statisticky významné rozdíly mezi dívkami a chlapci jsme zjistili u proměnných *Vztahy ve třídě*, *Pořádek a organizovanost* a také *Jasnost pravidel*. Chlapci je hodnotí lépe než dívky, přičemž největší rozdíl byl hodnocení organizovanosti žáků. Tento výsledek může být ovlivněn rozdílným subjektivním vnímáním mezi chlapci a dívkami. Chlapci nemusí vnímat chaos a hluk ve třídě jako rušivý, ale dívky naopak ano. Je proto možné, že chlapci se ve třídě projevují hlasitěji, vykazují větší pohybovou dynamiku a dívkám to není zrovna příjemné. S *Pořádkem a organizovaností* souvisí také *Jasnost pravidel*. Chlapci vnímají pravidla ve třídě jako srozumitelná a jasná o něco více než dívky.

Chlapci také pozitivněji hodnotí *Vzájemné vztahy ve třídě*, což je pro nás překvapivé zjištění, ale výsledky studie HBSC nám ukazují, že chlapci uvádějí vyšší podporu spolužáků než dívky, což ukazuje shodu s našimi zjištěními. Pokles podpory od spolužáků má klesající tendenci u obou pohlaví, ale výraznější je u dívek (Badura et al., 2024).

Podle celkových výsledku v aktuálním klimatu, které obě pohlaví vnímají jako pozitivní s určitými nedostatky, jsme zjistili statistické rozdíly ve vnímání v závislosti na pohlaví. Chlapci jsou ve třídě více spokojeni, dívky naopak méně.

5.2 Shrnutí výsledků a doporučení pro praxi

V této kapitole přinášíme stručné shrnutí zjištěných výsledků, které jsme si popsali v předchozí kapitole (Analýza dat) a také se pokusíme navrhnout doporučení pro praxi.

Žáci šesté třídy vnímají aktuální klima třídy spíše negativně, především kvůli nedostatku pořádku a organizace. Dále se potýkají s nízkou aktivitou a zapojením do výuky. Naopak pozitivně hodnotí vztahy mezi sebou, důvěru k učiteli a jasnost pravidel. V preferovaném klimatu by si žáci přáli zlepšení ve všech oblastech, zejména v mezilidských vztazích a organizaci třídy. Jejich přání zahrnují méně zapojení do školních úkolů a nižší pracovní zátěž. V 6. třídě žáci přešli na druhý stupeň základní školy. Jsou na ně zvyšovány nároky a také se jim více mění učitelé, kteří je vyučují. Třídní učitel by se měl více zaměřit na vysvětlení organizovanosti třídy, kdy by mohl zapojit přímo i žáky a domluvit se s nimi na pravidlech společně. Pro zlepšení klimatu bychom doporučovali zkusit skupinové práce nebo diskuse.

Žáci sedmé třídy vnímají aktuální klima také spíše negativně. Nejlépe hodnotí vztahy mezi spolužáky a částečně i jasnost pravidel, přestože se objevují rozdíly v jejich chápání. Negativně však hodnotí zapojení do výuky, plnění úkolů a organizovanost ve třídě. Největším problémem je nedostatek důvěry a podpory ze strany učitele. V preferovaném klimatu si žáci přejí zlepšení především v oblasti podpory od učitele a pořádku ve třídě, zatímco se vztahy mezi sebou jsou spokojení. Jako doporučení pro praxi bychom doporučovali učitelé školení zaměřené na efektivní komunikaci se žáky. Dále bychom zkusili zavést pravidelné individuální konzultace se žáky pro zlepšení důvěry. Pro pozitivnější klima ve třídě bychom doporučili zkusit skupinové činnosti, diskuse nebo týmové hry, které by mohli posílit třídní kolektiv.

Žáci osmé třídy vnímají aktuální klima jako neutrální, s průměrnými hodnotami ve sledovaných proměnných. Nejpozitivněji hodnotí jasnost pravidel, zatímco nejmenší spokojenost je v pořádku a organizaci. V preferovaném klimatu by si žáci přáli zlepšení ve všech oblastech, zejména v plnění úkolů a pořádku ve třídě. Pozitivní vztahy mezi žáky a jasnost pravidel jsou stále hodnoceny kladně, avšak zůstávají důležité pro celkové zlepšení klimatu. Pro zlepšení organizovanosti třídy bychom doporučili společně s žáky nastavit pravidla chování ve třídě a také si ve třídě vytvořit příjemné prostředí. Pro pozitivnější klima bychom doporučovali aktivity, které by podporovaly spolupráci mezi žáky, pořádat tematické diskuse např. o wellbeingu, dále preventivní programy např. proti šikaně.

Žáci deváté třídy vnímají aktuální klima převážně pozitivně. Jsou spokojení s jasností pravidel, podporou učitele a svými vzájemnými vztahy. Nejméně spokojení jsou se slabší organizovaností třídy. V preferovaném klimatu by žáci chtěli zlepšit zejména mezilidské vztahy a organizaci, zatímco v ostatních oblastech jsou relativně spokojení. Opět bychom doporučovali pro zlepšení organizovanosti třídy nastavit pravidla chování ve třídě společně s žáky. Zapojovat je více do výuky a pořádat různé debaty. Pro pozitivnější klima organizovat společné aktivity, které by posílili soudržnost třídního kolektivu.

S aktuálním klimatem třídy obecně nejsou žáci zcela spokojeni a přejí si jeho zlepšení. Největší rozdíl mezi současným a preferovaným klimatem je patrný v oblasti pořádku, organizace a podpory učitele. *Vztahy mezi spolužáky* jsou hodnoceny pozitivně, ale žáci by si přáli ještě lepší soudržnost. *Orientace na úkoly* je vnímána docela pozitivně, bez výrazné potřeby změny. Zlepšení by se mělo zaměřit na posílení mezilidských vztahů, pořádku a větší zapojení žáků do výuky.

Z pohledu pohlaví mají chlapci celkově pozitivnější vnímání **preferovaného** klimatu než dívky, přestože statisticky významné rozdíly mezi oběma pohlavími nebyly zjištěny. Obě skupiny však vyjadřují přání, aby klima ve třídě bylo pozitivnější. U **aktuálního** klimatu třídy chlapci hodnotí stávající podmínky výrazně pozitivněji než dívky. Významné statistické rozdíly byly nalezeny v proměnných, jako jsou *Vztahy ve třídě*, *Pořádek a organizovanost* a *Jasnost pravidel*, kde chlapci vykazují vyšší spokojenost než dívky. Tyto rozdíly lze přičítat odlišnému subjektivnímu vnímání prostředí. Chlapci na chaos a hluk ve třídě nereagují tak negativně jako dívky, které to mohou vnímat jako rušivé. Dívky hodnotí pozitivněji *Orientaci na úkoly*, přestože rozdíl oproti chlapcům je statisticky nevýznamný. Aby dívky začaly vnímat klima pozitivněji doporučovali bychom zaměřit se na kolektivní hry nebo diskuse na témata, která by byla dívkám bližší. Více je zapojovat do aktivit ve třídě. Organizovat i mimoškolní aktivity, které by mohly vést ke zlepšení vzájemných vztahů.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsme se věnovali zkoumání klimatu školní třídy na 2. stupni ZŠ. Proběhlo mnoho různých výzkumů na toto téma, stále jej ale považujeme za aktuální problém. Touto problematikou je potřebné se dále zabývat, protože vytváření pozitivního klimatu ve třídě má zásadní význam nejen pro výchovné a studijní výsledky žáků, ale i pro jejich dlouhodobý osobní rozvoj. Kromě toho může mít pozitivní klima zásadní vliv na postoj žáků ke vzdělání a jejich motivaci k dalšímu učení.

V teoretické části této práce jsme se zaměřili na klíčové pojmy související s klimatem školní třídy, jako je škola, školní třída, atmosféra, prostředí, klima výuky. Popsali jsme vliv žáků, učitelů, rodičů na klima školní třídy a také nejčastěji používané způsoby měření klimatu.

V praktické části jsme se zaměřili na aktuální a preferované třídní klima a na rozdíly ve vnímání klimatu z pohledu pohlaví. Nejprve jsme si popsali, jaké je stávající a jaké je požadované klima v každé třídě. Žáci na 2. stupni ZŠ vnímají aktuální klima ve své třídě jako horší, než je klima preferované. Pokud se podíváme na výsledky za jednotlivé třídy, tak jen v 9. třídě považujeme stávající klima za pozitivní, v 8. třídě jsme vyhodnotili klima jako neutrální, v 6. a 7. třídě jako negativní. Tyto skutečnosti může ovlivňovat věk žáků, protože s postupem do vyšších ročníků se klima o něco zlepšuje. Také postupné získávání zkušeností, větší jistoty a sebevědomí může klima ovlivnit.

Co se týká rozdílů mezi aktuálním a preferovaným klimatem, žáci požadují zlepšení stávajícího klimatu, a to ve všech třídách. To pro nás nebylo překvapivým zjištěním.

Naopak zajímavým zjištěním byly rozdíly mezi pohlavími, kdy chlapci posuzovali aktuální i preferované klima pozitivněji než dívky i přesto, že jich bylo ve zkoumaném vzorku méně než dívek. Chlapci dokonce hodnotili lépe téměř všechny sledované proměnné, což bylo pro nás překvapivé.

Z výsledků vyplývá, že práce na zlepšení klimatu třídy je nezbytná. Klíčovými oblastmi, na které by se měla zaměřit pedagogická intervence, jsou zejména organizovanost a pořádek ve třídě a větší zapojení žáků do výuky, zlepšit přístup samotných učitelů k žákům, snažit se jim více naslouchat a podporovat je. Učitelé by měli více využívat participativní a aktivizační metody výuky, které motivují žáky k větší angažovanosti a spolupráci a také umožňují žákům převzít aktivní roli ve vzdělávání, rozvíjet klíčové kompetence a zvyšovat jejich motivaci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BADURA, Petr, ERIKSSON, Charli, GARCÍA-MOYA, Irene, LÖFSTEDT, Petra, MELKUMOVA, Marina, SOTIROSKA, Kalina, WILSON, Mary, BROWN, Judith, Inchley, Jo. *A focus on adolescent social contexts in Europe, central Asia and Canada. Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey. Volume 7*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2024. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. ISBN 9789289061391 (PDF)
- DOULÍK, Pavel, 2016. *Vybrané základy metodologie pedagogického výzkumu*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. ISBN 978-80-7414-989-4.
- ČÁP, Jan a MAREŠ, Jiří, 2001. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, s.r.o., Praha. ISBN 80-7178-463-X.
- ČAPEK, Robert, 2010. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada Publihsing, a.s. ISBN 978-80-247-2742-4.
- ČAPEK, Robert, 2017. *Líný učitel: Jak učit dobře a efektivně*. Praha: Dr. Josef Raabe. ISBN 978-80-7496-344-5.
- ČAPEK, Robert, 2013. *Učitel a rodič*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4640-1.
- ČESKO: *Listina základních práv a svobod*, 1993. Online. 3. Česká republika, 2021. Dostupné z: www.zakonyprolidi.cz. [cit. 2025-02-23].
- GABAŠOVÁ, Jitka a VOSMIK, Miroslav, 2019. *Asistent pedagoga a klima třídy*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe. ISBN 978-80-7496-419-0.
- GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozšířené. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.
- GRECMANOVÁ, Helena, 2008. *Klima školy*. Olomouc: Hanex. ISBN 978-80-7409-010-3.
- GRECMANOVÁ, Helena, 2003. Vyučovací klima. *Pedagogická orientace*. Roč. 2003, č. 2, s. 2-21. ISSN 1211-4669.
- HELUS, Zdeněk, 2004. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, s.r.o., Praha. ISBN 80-7178-888-0.
- HROUZEK, Petr; MARKOVÁ, Zdeňka a kolektiv lektorů Minimalizace šikany, 2012. *Bezpečné klima ve třídě: Jak zjistit co se ve třídě děje a co udělat, aby se děti cítily ve škole dobře*.

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. aktualizované. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5326-3.

JEŽEK, Stanislav a MAREŠ, Jiří, 2012. *Klima školní třídy: Dotazník pro žáky*. 15. Praha. ISBN 978-80-87063-79-8.

KALHOUS, Zdeněk, 2003. *Didaktika sekundární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-0599-7.

KAŠPÁRKOVÁ, Jana, 2007. *Výzkumný nástroj pro evaluaci školního klimatu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-1852-0.

KAŠPÁRKOVÁ, Svatava, 2009. *Pedagogická diagnostika třídy a žáka*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2009. ISBN 978-80-7318-790-3.

LAŠEK, Jan, 2001. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Druhé. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-980-9.

LEMROVÁ, Soňa a kolektiv, 2024. *Pedagogická psychologie*. Online. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-7671-7. Dostupné z: www.bookport.cz. [cit. 2025-03-30].

MAREŠ, Jiří, 2013. *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál, s.r.o., Praha. ISBN 978-80-262-0174-8.

MAREŠ, Jiří, 2003. Zamyšlení nad pojmem klima školy. In: CHRÁSKA, Miroslav; TOMANOVÁ, Dana a HOLOUŠOVÁ, Drahomíra. (ed.) *Klima současné české školy: Sborník příspěvků z 11. konference ČPd*. Brno: Konvoj, spol. s r.o., Brno 2003, s. 32-42. ISBN 80-7203-064-5.

NOVOSÁK, Jiří; SUCHOMEL, Petr; DVOŘÁK, Jiří; ZATLOUKAL, Tomáš a PRAŽÁKOVÁ, Dana, 2022. *Vyhodnocení výsledků vzdělávání žáků 5. a 9. ročníků základních škol a víceletých gymnázií*. Online. ISBN 978-80-88492-18-4.

PAKOSTA, Jaroslav, 2003. Adaptační kurz – nástroj změny školního klimatu. In: CHRÁSKA, Miroslav; TOMANOVÁ, Dana a HOLOUŠOVÁ, Drahomíra. (ed.) *Klima současné české školy: Sborník příspěvků z 11. konference ČPd*. Brno: Konvoj, spol. s r.o., Brno 2003, s. 144-147. ISBN 80-7203-064-5.

PEŠKOVÁ, Jaroslava, 2003. Společenská determinace školního klimatu. In: CHRÁSKA, Miroslav; TOMANOVÁ, Dana a HOLOUŠOVÁ, Drahomíra. (ed.) *Klima současné české*

školy: *Sborník příspěvků z 11. konference ČPd*. Brno: Konvoj, spol. s r.o., Brno 2003, s. 43-45. ISBN 80-7203-064-5.

PETLÁK, Erich, 2006. *Klíma školy a klíma triedy*. Bratislava: IRIS. ISBN 80-89018-97-1.

PRŮCHA, Jan, 2013. *Moderní pedagogika*. 5. aktualizované a doplněné. Praha: Portál, s.r.o., Praha. ISBN 978-80-262-0456-5.

PRŮCHA, Jan. Sociální klima ve třídách českých škol: porovnání nálezů z empirických šetření. Online. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. U, Řada pedagogická*. 2002, roč. 50, č. U7, s. 63–75. ISSN 1211-6971. Dostupné z: <https://hdl.handle.net/11222.digilib/104703>.

PRŮCHA, Jan; MAREŠ, Jiří a WALTEROVÁ, Eliška, 2009. *Pedagogický slovník*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-647-6.

RYBIČKOVÁ, Marta, 2003. Klima třídy očima žáků a třídního učitele. In: CHRÁSKA, Miroslav; TOMANOVÁ, Dana a HOLOUŠOVÁ, Drahomíra. (ed.) *Klima současné české školy: Sborník příspěvků z 11. konference ČPd*. Brno: Konvoj, spol. s r.o., Brno 2003, s. 176-181. ISBN 80-7203-064-5.

SKUTIL, Martin a kol., 2011. *Základy pedagogicko – psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Portál, s.r.o., Praha. ISBN 978-80-7367-778-7.

ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára, a kol. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Online. Praha: Portál, s.r.o., Praha. ISBN 978-80-7367-313-0. Dostupné z: www.bookport.cz. [cit. 2025-02-27].

VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka, 2022. *Vývojová psychologie*. Online. 3. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-5023-4. Dostupné z: www.bookport.cz. [cit. 2025-02-04].

ZDRAVÁ GENERACE. *Školní klima*. Online. Dostupné z: <https://zdravagenerace.cz/report/skolni-klima/>. [cit. 2025-02-20].

AKADEMIE ZDRAVÁ GENERACE. *Třídní klima ve školách*. Online. Dostupné z: <https://akademie.zdravagenerace.cz/tema/tridni-klima-ve-skolach/>. [cit. 2025-02-20].

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Výzkumný soubor.....	39
Tabulka 2 Proměnné v aktuální formě dotazníku CES.....	40
Tabulka 3 Proměnné v preferované formě dotazníku CES	41
Tabulka 4 Pásma běžných hodnot	43
Tabulka 5 Aktuální a preferované klima 6. třídy.....	45
Tabulka 6 Aktuální a preferované klima 7. třídy.....	46
Tabulka 7 Aktuální a preferované klima 8. třídy.....	47
Tabulka 8 Aktuální a preferované klima 9. třídy.....	48
Tabulka 9 Porovnání aktuálního a preferovaného klimatu třídy	49
Tabulka 10 Rozdíly aktuálního a preferovaného klimatu za jednotlivé proměnné	50
Tabulka 11 Preferované klima třídy z hlediska pohlaví	52
Tabulka 11 Preferované klima třídy za jednotlivé proměnné.....	53
Tabulka 13 Aktuální klima třídy z hlediska pohlaví.....	55
Tabulka 14 Aktuální klima třídy za jednotlivé proměnné	56

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Rozdíl mezi aktuálním a preferovaným klimatem.....	50
Graf 2 Preferované klima z hlediska pohlaví.....	52
Graf 3 Rozdíly v preferovaném klimatu třídy v závislosti na pohlaví.....	54
Graf 4 Aktuální klima z hlediska pohlaví	55
Graf 5 Rozdíly v aktuálním klimatu třídy v závislosti na pohlaví	57

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AP – aritmetický průměr

Např. – například

SD – směrodatná odchylka

Tj. – to je

Tzn. – to znamená

ZŠ – základní škola

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník CES Aktuální forma

Příloha P II: Dotazník CES Preferovaná forma

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK CES – AKTUÁLNÍ FORMA

DOTAZNÍK CLASSROOM ENVIRONMENT SCALE – CES

AKTUÁLNÍ FORMA

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Sekáčová a jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Chtěla bych Tě požádat o vyplnění dotazníku, který zjišťuje preferované klima ve vaší třídě a je nedílnou součástí mé bakalářské práce.

Každou větu dotazníku si důkladně přečti. Odpovídá se na ni buď **Ano** nebo **Ne**. Pokud souhlasíš s tím, co je tam napsáno, uděláš kroužek kolem slova **Ano**, pokud nesouhlasíš, uděláš kroužek kolem slova **Ne**. Když se spleteš nebo si odpověď rozmyslíš a chceš ji změnit, přeškrtni křížkem odpověď, kterou chceš opravit a zakroužkuj to, co platí. Nejedná se o žádnou zkoušku, nejsou zde dobré nebo špatné odpovědi a dotazník je zcela anonymní.

Prosím o pravdivé a upřímné vyplnění.

Děkuji Ti za ochotu.

Veronika Sekáčová

Třída:

Pohlaví: Dívka Chlapec

Číslo	Položka	ANO	NE
1.	Studenti v naší třídě vkládají do každé činnosti ve škole hodně energie.	ANO	NE
2.	Studenti v naší třídě jsou mezi sebou velmi rádi v kontaktu.	ANO	NE
3.	Tento učitel stráví jen málo času povídáním se žáky ve třídě. R	ANO	NE
4.	Ve třídě strávíme více času diskutováním o mimoškolních aktivitách než diskusemi o věcech, vztahujících se ke školní práci. R	ANO	NE
5.	Naše třída je velmi dobře organizovaná.	ANO	NE
6.	V naší třídě jsou jasná pravidla, která mají studenti dodržovat (v hodině, při zkoušení, v písemkách).	ANO	NE
7.	Studenti v naší třídě při hodině rádi sní s otevřenýma očima. R	ANO	NE
8.	Studenti v naší třídě nemají moc chuť se jeden s druhým blíže seznamovat. R	ANO	NE
9.	Tento učitel se o žáky osobně zajímá.	ANO	NE
10.	V naší třídě je velmi důležité udělat kus práce.	ANO	NE
11.	V naší třídě jsou žáci téměř stále potichu.	ANO	NE
12.	V naší třídě se často mění pravidla (v hodině, při zkoušení, písemkách). R	ANO	NE
13.	Studenti v naší třídě často čekají na zvonění až „padne“. R	ANO	NE
14.	V naší třídě byla mezi studenty uzavřena řada přátelství.	ANO	NE
15.	Tento učitel je více přítelem než autoritou.	ANO	NE
16.	V naší třídě nemusí studenti moc pracovat.	ANO	NE
17.	V naší třídě se mohou studenti poflakovat. R	ANO	NE

18.	Tento učitel vysvětlí, co se stane, když studenti poruší pravidla hry (v hodině, při zkoušení, písémkách).	ANO	NE
19.	Většina studentův naší třídě skutečně dává při vyučování pozor na to, co učitelé říkají.	ANO	NE
20.	Naše třída se snadno nadchne nějakým nápadem, projektem.	ANO	NE
21.	Tento učitel dovede vystoupit z role učitele, když má pomoci studentům.	ANO	NE
22.	Naše třída je spíše společenským prostředím než místem pro učení se něčemu. R	ANO	NE
23.	Naše třída je velmi často hlučná. R	ANO	NE
24.	Tento učitel vysvětlí, jaká jsou ve třídě pravidla (v hodině, při zkoušení, písémkách).	ANO	NE

(Zdroj: Čapek, 2010)

Vyhodnocování dotazníku

Za každou odpověď ANO jsou 3 body. Za odpověď NE je 1 bod. Nevyplněná nebo chybně vyplněná odpověď je za 2 body. Skóre se získá sečtením získaných bodů u otázek té, které oblasti. V každé oblasti může žák získat min. 4 bodů a maximálně 12 bodů, střed je 8 bodů. U položek, které jsou reverzní (označené R) je bodování opačné.

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK CES – PREFEROVANÁ FORMA

DOTAZNÍK CLASSROOM ENVIRONMENT SCALE – CES

PREFEROVANÁ FORMA

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Sekáčová a jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Chtěla bych Tě požádat o vyplnění dotazníku, který zjišťuje preferované klima ve vaší třídě a je nedílnou součástí mé bakalářské práce.

Každou větu dotazníku si důkladně přečti. Odpovídá se na ni buď **Ano** nebo **Ne**. Pokud souhlasíš s tím, co je tam napsáno, uděláš kroužek kolem slova **Ano**, pokud nesouhlasíš, uděláš kroužek kolem slova **Ne**. Když se spleteš nebo si odpověď rozmyslíš a chceš ji změnit, přeškrtni křížkem odpověď, kterou chceš opravit a zakroužkuj to, co platí. Nejedná se o žádnou zkoušku, nejsou zde dobré nebo špatné odpovědi a dotazník je zcela anonymní.

Prosím o pravdivé a upřímné vyplnění.

Děkuji Ti za ochotu.

Veronika Sekáčová

Třída:

Pohlaví: Dívka Chlapec

Číslo	Položka	ANO	NE
1.	Studenti v naší třídě by měli být více zaujati školou, být usilovnější.	ANO	NE
2.	Kontakty mezi studenty v naší třídě by měli být lepší.	ANO	NE
3.	Tento učitel by měl raději trávit mnohem méně času povídáním se studenty ve třídě. R	ANO	NE
4.	Ve třídě bychom měli věnovat více času diskutování o mimoškolních aktivitách než diskutím o škole. R	ANO	NE
5.	Naše třída by měla být daleko lépe organizovaná.	ANO	NE
6.	V naší třídě by měla být jasná pravidla, která mají studenti dodržovat (v hodině, při písemkách, zkoušení).	ANO	NE
7.	Studenti v naší třídě by měli v hodině více snít s otevřenýma očima. R	ANO	NE
8.	Studenti v naší třídě by se raději neměli snažit jeden druhého blíže poznat. R	ANO	NE
9.	Tento učitel by se měl o studenty více zajímat.	ANO	NE
10.	V naší třídě by mělo být nejdůležitější udělat kus práce.	ANO	NE
11.	V naší třídě by měli studenti být mnohem více potichu.	ANO	NE
12.	V naší třídě by se často a výrazněji měla měnit pravidla (při hodině, zkoušení, písemkách). R	ANO	NE
13.	V naší třídě by se neměla práce v hodině tak přehánět, bylo by lepší přečkat hodinu v poklidu až do zazvonění. R	ANO	NE
14.	V naší třídě by mělo být více opravdových přátelství.	ANO	NE

15.	Tento učitel by měl být více přítelem než autoritou.	ANO	NE
16.	V naší třídě by se neměli studenti tak namáhat, tak mnoho pracovat. R	ANO	NE
17.	V naší třídě by klidně prošlo, kdyby se studenti poflakovali, flinkali. R	ANO	NE
18.	Tento učitel by měl jasně říci, co se stane, když studenti poruší pravidla (v hodině, při zkoušení, písémkách).	ANO	NE
19.	Většina studentů v naší třídě by měla dávat větší pozor na to, co učitelé říkají.	ANO	NE
20.	V naší třídě by mělo být snadné nadchnout lidi nějakým nápadem, projektem.	ANO	NE
21.	Tento učitel by měl vystoupit z role učitele, když má pomoci studentům.	ANO	NE
22.	Naše třída by měla být více společenským prostředím než místem, kde se člověk učí. R	ANO	NE
23.	Naše třída by měla být hlučnější. R	ANO	NE
24.	Tento učitel by nám měl vysvětlit, podle jakých pravidel se bude postupovat (v hodině, při zkoušení, písémkách).	ANO	NE

(Zdroj: Čapek, 2010)

Vyhodnocování dotazníku

Za každou odpověď ANO jsou 3 body. Za odpověď NE je 1 bod. Nevyplněná nebo chybně vyplněná odpověď je za 2 body. Skóre se získá sečtením získaných bodů u otázek té, které oblasti. V každé oblasti může žák získat min. 4 bodů a maximálně 12 bodů, střed je 8 bodů. U položek, které jsou reverzní (označené R) je bodování opačné.